

Ontwerpbesluit Verlenen ontheffing

Waterschap Rivierenland
T.a.v. mevrouw H. Nonnekens
De Blomboogerd 1
4003 BX TIEL

Datum
20 mei 2020

Zaaknummer
2020-003173

Onderwerp
Wet natuurbescherming -
soortbescherming

Inlichtingen bij
Provincieloket
026 359 99 99

Blad
1 van 39

Locatie

Noordelijk dijktraject Gorinchem-Waardenburg

Gemeente

West-Betuwe

Activiteit

Dijkversterking over ruim 20 km

Beste mevrouw Nonnekens,

Hierbij ontvangt u een ontwerpbesluit over bovengenoemde aanvraag. Wij verlenen u deze ontheffing.

De bijlagen zijn onderdeel van dit besluit

Bijlage 1 bevat een toelichting op ons besluit. Ook zijn de voorschriften van deze ontheffing beschreven in bijlage 1. In bijlage 2 is een kaart van het projectgebied opgenomen en in bijlage 3 de locatie van de mitigerende maatregelen. Neem alle bijlagen goed door.

Ontwerpbesluit

Dit ontwerpbesluit Wet Natuurbescherming, andere ontwerpbesluiten en alle bijbehorende stukken wordt voor iedereen ter inzage gelegd. Deze stukken zijn beschikbaar via de website: <https://terinzage.gralliantie.nl>. Op het Alliantiekantoor aan de Waaldijk 91 in Vuren wordt ook de mogelijkheid geboden om de stukken op een computer in te zien.

Bent u het niet eens met dit ontwerpbesluit? Dan kunt u dit kenbaar maken door gedurende de terinzagelegging een zienswijze in te dienen bij de provincie Gelderland.

Markt 11 | 6811 CG Arnhem
Postbus 9090 | 6800 GX Arnhem

026 359 99 99
post@gelderland.nl
www.gelderland.nl

BNG Bank Den Haag
NL74BNGH0285010824
BIC-code BNG Bank: BNGHNL2G

Btw-nummer: NL001825100.B03
KvK-nummer: 51468751

---

provincie
Gelderland

Datum
20 mei 2020

Zaaknummer
2020-003173

Blad
2 van 39

U kunt uw schriftelijke zienswijze onder vermelding van 'Projectplan Waterwet dijkversterking Gorinchem - Waardenburg, zaaknummer Projectplan Waterwet 2020-004214' richten aan:

- Per e-mail: post@gelderland.nl
- Per brief: Provincie Gelderland, afdeling Water, postbus 9090, 6800 GX Arnhem

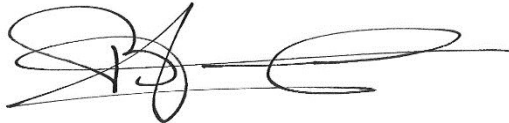
U kunt tijdens de terinzagelegging ook een mondelinge zienswijze indienen. Hiervoor kunt u op werkdagen tussen 9:00 en 17:00 uur een afspraak maken via het Provincieloket, 026 359 9999. Hiervan wordt een verslag gemaakt dat aan u wordt toegezonden.

Voor een volledige beschrijving verwijzen wij u graag naar de publicatie. Deze zal plaatsvinden in: De Staatscourant, het Provinciaal blad van GLD en ZH, op Overheid.nl, in het Waterschapsblad en in Gemeentenbladen en Huis aan huis bladen.

Meer informatie

Heeft u nog vragen? Kijk daarvoor op gelderland.nl. U kunt ook contact opnemen met het Provincieloket via telefoonnummer 026 359 99 99. Houdt u het zaaknummer van deze brief bij de hand. We kunnen u dan sneller helpen.

Met vriendelijke groet,
namens Gedeputeerde Staten van Gelderland,

Hans Boerdam
Teammanager Vergunningverlening

Documentnummers inzage stukken:

03216272, 03216271, 03216270, 03216269, 03216268, 03216267, 03216266, 03216265, 03216262, 03216261, 03216260, 03216259, 03216258, 03216257

Bijlagen

- Bijlage 1 – Toelichting besluit
- Bijlage 2 – Kaart projectgebied
- Bijlage 3 – Mitigerende en compenserende maatregelen
- Bijlage 4 – Locatie van de mitigerende maatregelen.
- Bijlage 5 – Monitoring soorten
- Bijlage 6 – Voorbeelduitwerking ecologisch werkprotocol

Datum
20 mei 2020

Zaaknummer
2020-003173

Blad
3 van 39

BIJLAGE 1

Beslissing van GEDEPUTEERDE STATEN VAN GELDERLAND op het verzoek van Waterschap Rivierenland, De Blomboogerd 1, 4003BX Tiel, hierna te noemen de aanvrager, van 5 maart 2020 om een ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming, hierna de Wnb.

De opbouw van deze beslissing is als volgt:

- Allereerst worden de ingediende *aanvraag en het procesverloop* toegelicht;
- Daarna volgt het *besluit* met inbegrip van de voorschriften;
- Onder het kopje '*beoordeling*' wordt de onderbouwing van het besluit gegeven;
- De beslissing wordt afgesloten met enkele algemene bepalingen en een toelichting op het verdere procesverloop ('*overige verplichtingen*' en '*zienswijzen*').

AANVRAAG EN PROCESVERLOOP

Aanvraag

Op 5 maart 2020 ontvingen wij een aanvraag van Waterschap Rivierenland voor een ontheffing in het kader van hoofdstuk 3 van de Wnb op grond van 3.1 lid 2¹, artikel 3.5² lid 1 en lid 4 en artikel 3.10³ lid 1 en lid 2. Na terugkoppeling met initiatiefnemer bleek bedoeld te zijn:

- Artikel 3.1 lid 2: buizerd, ransuil, steenuil en huismus;
- Artikel 3.5 lid 2 en 4: vleermuizen (gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis), bever en amfibieën (kamsalamander, rugstreeppad en poelkikker);
- Artikel 3.10 lid 1 onder b: hermelijn, bunzing, wezel en steenmarter.

De ontheffing wordt aangevraagd in het kader van de in de wet genoemde belangen van de volksgezondheid of de openbare veiligheid en van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.

De aanvraag en onderliggende onderzoeken (Soortenmanagementplan deel 1 en deel 2) maken deel uit van deze ontheffing.

Er is voor het aangevraagde project niet eerder ontheffing aangevraagd.

---

¹ Artikel 3.1, lid 2: Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.

² Artikel 3.5, lid 2: Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren. Lid 4: Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.

³ Artikel 3.10, lid 1 onder b. Het is verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen,

Datum
20 mei 2020

Zaaknummer
2020-003173

Blad
4 van 39

Er wordt gebruik gemaakt van de gedragscode Wet natuurbescherming voor Waterschappen voor de activiteiten maaien en werken in sloten tijdens de uitvoeringsperiode.

Er is een aparte aanvraag ingediend voor het onderdeel gebiedsbescherming van de Wet natuurbescherming. Er vindt geen aantasting van Natura 2000-instandhoudingsdoelen plaats als gevolg van directe verstoring of overlap van ruimtelijke effecten op beschermde arealen van habitats (van soorten). De aanvraag is ingediend vanwege de effecten op Natura 2000-gebieden als gevolg van extra de stikstofdepositie die optreedt gedurende de aanlegfase van het project voor de dijkversterking.

Procedure

Op verzoek van initiatiefnemer Waterschap Rivierenland coördineert Provincie Gelderland de projectprocedure voor Dijkversterking Gorinchem - Waardenburg op basis van paragraaf 2 van de Waterwet. Met toepassing van art. 5.8 e.v. van de Waterwet worden op grond van afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht de volgende ontwerpbesluiten met de daarop betrekking hebbende stukken gelijktijdig ter inzage gelegd:

1. Ontwerp Projectplan Waterwet Dijkversterking Gorinchem – Waardenburg van Waterschap Rivierenland;
2. ProjectMER Dijkversterking Gorinchem – Waardenburg;
3. Ontwerpbestemmingsplan van gemeente West-Betuwe;
4. Ontwerpbestemmingsplan van gemeente Gorinchem;
5. Ontwerpbesluit op grond van de Ontgrondingenwet Crobsche waard van provincie Gelderland;
6. Ontwerpbesluit op grond van de Ontgrondingenwet Herwijnsche bovenwaard van provincie Gelderland;
7. Ontwerpbesluit op grond van de Ontgrondingenwet Woelse waard van provincie Zuid-Holland;
8. Ontwerpbesluit – vergunning op grond van de Wet natuurbescherming van provincie Gelderland;
9. Ontwerpbesluit – ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming van de provincie Gelderland;
10. Ontwerpbesluit – handelen in strijd met regels ruimtelijke ordening op grond van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht van gemeente West-Betuwe;
11. Ontwerpbesluit – activiteiten bouwen, monumenten en kappen op grond van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht van gemeente West Betuwe;
12. Ontwerpbesluit – activiteiten bouwen, monumenten en kappen op grond van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht van gemeente Gorinchem;
13. Ontwerpbesluit Archeologische monumentenvergunning van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed;

Als onderdeel van de procedure wordt eerst een ontwerpbesluit bekendgemaakt, waartegen door eenieder zienswijzen kunnen worden ingediend. Vervolgens wordt het definitieve besluit opgesteld.

Datum
20 mei 2020

Zaaknummer
2020-003173

Blad
5 van 39

Gedeputeerde Staten van Gelderland treden op als coördinerend orgaan; vanuit deze rol mengen zij zich niet in de inhoudelijke besluitvorming van elk bevoegd gezag. Gedeputeerde Staten verzorgen de kennisgevingen van de met elkaar samenhangende (ontwerp)besluiten en organiseren de behandeling van de (eventueel) ingebrachte zienswijzen. Het onderhavige besluit maakt deel uit van de coördinatieprocedure. De bedoeling van deze coördinatieprocedure is om de samenhang en inzichtelijkheid van de betrokken besluiten bij onderhavig project te versterken en de besluitvorming zo efficiënt mogelijk te laten verlopen. De coördinatie heeft geen invloed op het toetsingskader voor ieder individueel besluit.

Op de gecoördineerde projectprocedure van het Projectplan Waterwet is de Crisis- en herstelwet van toepassing. Tegen de vaststelling van de besluiten kan door een belanghebbende rechtstreeks beroep bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State worden ingesteld, mits genoemde besluiten na vaststelling allen gelijktijdig bekend worden gemaakt en de belanghebbende een zienswijze heeft ingediend tegen een ontwerpbesluit.

Gezamenlijke voorbereiding van besluiten

De ontwerpbesluiten benodigd voor de realisatie van Dijkversterking Gorinchem - Waardenburg zijn door betrokken overheden gezamenlijk voorbereid en ook de communicatie daarover heeft gezamenlijk plaatsgevonden. Om de op handen zijnde besluiten zo goed mogelijk bij betrokkenen onder de aandacht te brengen en hen daarover te raadplegen hebben er verschillende momenten van informatieverstrekking en raadpleging plaatsgevonden.

Datum
20 mei 2020

Zaaknummer
2020-003173

Blad
6 van 39

BESLUIT

Gedeputeerde Staten van Gelderland

HEBBEN BESLOTEN

gelet op de artikelen 3.3 lid 1, lid 4 en lid 5, 3.8 lid 1 en lid 5 en 3.10 lid 2 van de Wet natuurbescherming

ONTHEFFING TE VERLENEN

aan Waterschap Rivierenland, De Blomboogerd 1, 4003 BX Tiel;

voor de soorten, verbodsbepalingen en wettelijke belangen zoals weergegeven in tabel 1

Tabel 1: Aangevraagde soorten, verbodsbepalingen en belangen

Soort	Verbod	Belang	
VR-soorten			
Huismus	Artikel 3.1 lid 2	Het opzettelijk vernielen of beschadigen van nesten, rustplaatsen en eieren of het wegnemen van nesten	A
Buizerd			
Steenuil			
Ransuil			
HR-soorten			
Kamsalamander	Artikel 3.5 lid 2	Lid 2 Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren Lid 4: Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.	B
Rugstreepad	Artikel 3.5 lid 4		
Poelkikker			
Gewone dwergvleermuis			
Ruige dwergvleermuis			
Laatvlieger			
Rosse vleermuis			
Bever			
Andere soorten			
Steenmarter	Artikel 3.10 lid 1 onder b	b. de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen.	B
Bunzing			
Wezel			
Hermelijn			

Belang:

A. Artikel 3.3 lid 4b onder 1 van de Wnb: in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid, dan wel onder 4: ter bescherming van flora of fauna;

Datum
20 mei 2020

Zaaknummer
2020-003173

Blad
7 van 39

B. Artikel 3.8 lid 5b onder 3 van de Wnb: in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten, dan wel onder 1: in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats.

Aan deze ontheffing zijn op grond van artikel 5.3 van de Wet natuurbescherming de volgende voorschriften verbonden:

Algemene voorschriften

1. De ontheffing geldt voor het plangebied op de kaart van bijlage 2. Omdat het om een plangebied van 23 km lang gaat wordt er verwezen naar de digitale omgeving waar alle kaarten en relevante documenten in detail bekeken kunnen worden:
<https://terinzage.gralliantie.nl>.
2. De geldigheidsduur van de ontheffing eindigt op 31-12-2030.
3. De ontheffing geldt uitsluitend voor de soorten, verboden en belangen zoals weergegeven in tabel 1.
4. De ontheffinghouder dient contact op te nemen met de provincie Gelderland indien er verbodsbepalingen worden overtreden, waarvoor geen ontheffing is verleend. Dit kan het geval zijn als er negatieve effecten optreden op soorten waarvoor geen ontheffing is verleend of als er onverwachte negatieve effecten van de activiteiten optreden. Dit kan via e-mailadres post@gelderland.nl, onder vermelding van het zaaknummer 2020-003173.
5. Deze ontheffing kan uitsluitend gebruikt worden door (medewerkers van) de ontheffinghouder of in opdracht van de ontheffinghouder handelende (rechts-)personen. De ontheffinghouder blijft verantwoordelijk en aansprakelijk voor de juiste naleving van deze ontheffing.
6. De in voorschrift 5 genoemde (rechts)personen beschikken op de plaats waar de activiteiten van de ontheffing worden uitgevoerd over een (digitale) kopie van deze ontheffing, en tonen deze op verzoek aan de daartoe bevoegde toezichthouders en opsporingsambtenaren.
7. De in voorschrift 5 genoemde (rechts)personen zijn op de hoogte van de inhoud en het doel van deze ontheffing en de daaraan verbonden voorschriften, zodanig dat zij daar ook invulling en uitvoering aan kunnen geven.
8. Indien de ontheffinghouder de ontheffing in zijn geheel wil overdragen dan dient voor deze naamswijziging toestemming te worden gevraagd bij de provincie Gelderland, via e-mailadres post@gelderland.nl, onder vermelding van het zaaknummer waterwet 2020-003173.
9. Minimaal twee weken voor aanvang van de werkzaamheden waarvoor de ontheffing is verleend moet melding worden gedaan van de datum van start van de werkzaamheden bij de provincie Gelderland, via e-mailadres post@gelderland.nl, onder vermelding van het zaaknummer 2020-003173.

Datum
20 mei 2020

Zaaknummer
2020-003173

Blad
8 van 39

10. De voorgenomen werkzaamheden dienen te worden uitgevoerd onder begeleiding van een deskundige⁴ op het gebied van de in tabel 1 genoemde soorten (huismus, buizerd, steenuil, ransuil, kamsalamander, rugstreeppad, poelkikker, gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis, bever, steenmarter, bunzing, wezel en hermelijn), voor zover die in het geding zijn op een specifieke locatie.
11. Minimaal twee weken voor aanvang van de werkzaamheden waarvoor de ontheffing is verleend, dient door de ontheffinghouder een ondertekende opdrachtbevestiging van de ecologische begeleiding te worden verstrekt aan de provincie Gelderland, via e-mailadres post@gelderland.nl, onder vermelding van het zaaknummer 2020-003173. In de opdrachtbevestiging dient een omschrijving van de ecologische begeleiding, de naam en het telefoonnummer van de ecologisch deskundige te worden vermeld. Ook indien gedurende de ontheffingsperiode van 10 jaar andere deskundigen worden ingeschakeld dient dit vooraf gemeld te worden.
12. De ontheffinghouder is ervoor verantwoordelijk dat de ecologisch deskundige tijdens het aanbrengen van de mitigerende maatregelen en de ecologische begeleiding alle bevindingen bijhoudt in een logboek. In het logboek wordt vermeld op welke data de deskundige aanwezig was, welke werkzaamheden zijn uitgevoerd en begeleid, en hoeveel exemplaren en verblijfplaatsen van welke beschermde soorten op welke locatie zijn waargenomen. Tevens dienen er duidelijke foto's van de werkzaamheden en de geplaatste voorzieningen te worden opgenomen in het logboek. Het logboek moet altijd aanwezig zijn op de projectlocatie en dient door de ontheffinghouder op verzoek van een toezichthouder direct te worden overhandigd.
13. Het logboek dient jaarlijks door de ontheffinghouder uiterlijk per 1 maart van het volgende jaar te worden verstrekt aan de provincie Gelderland via post@gelderland.nl, onder vermelding van zaaknummer 2020-003173.

Specifieke voorschriften

14. Alle mitigerende maatregelen zoals opgenomen in bijlage 3 van deze ontheffing dienen te worden uitgevoerd.
15. De deskundige zoals genoemd in voorschrift 10 begeleidt in elk geval het plaatsen of aanbrengen van mitigerende maatregelen, het ongeschikt maken van verblijfplaatsen en het moment waarop de werkzaamheden gestart kunnen worden in samenhang met het

---

⁴ De provincie Gelderland verstaat onder een deskundige een persoon die voor de situatie, habitats en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en ((soort)specifieke) ecologische kennis heeft. De ervaring en kennis dient te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- op HBO-, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of
- als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals bijvoorbeeld een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus.

Met betrekking tot soorten of specifieke soorten kan als deskundige ook iemand worden aangemerkt die:

- op MBO-niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Wet natuurbescherming, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdiervereniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied) en/of zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of -bescherming.

Datum
20 mei 2020

Zaaknummer
2020-003173

Blad
9 van 39

broedseizoen van de huismus, buizerd, steenuil en ransuil. De aan te brengen verblijfplaatsen worden onder begeleiding van de deskundige gerealiseerd.

16. Gebouwen die geamoveerd dienen voorafgaand aan de werkzaamheden ongeschikt gemaakt te worden voor beschermde soorten indien in een periode gewerkt wordt dat deze aanwezig kunnen zijn. Dit dient te gebeuren in het actieve seizoen van vleermuizen, globaal lopend van 1 april tot 1 november, ten minste 3 dagen voorafgaand aan de werkzaamheden en als de avondtemperatuur minimaal 10°C is. Een deskundige⁵ op het gebied van vleermuizen dient de geschikte methode en het geschikte moment van ongeschikt maken te bepalen, waarbij rekening wordt gehouden met de kritische perioden.

Mitigatie en compensatie

17. Alle maatregelen cf bijlage 3 van deze ontheffing worden (tijdig) uitgevoerd.
18. In het plangebied wordt gewerkt volgens een ecologisch werkprotocol. Daarin is de gedetailleerde uitwerking van de maatregelen vastgelegd. Het ecologisch werkprotocol wordt opgesteld op basis van de voorschriften bij deze ontheffing en de te nemen maatregelen zoals uitgewerkt en beschreven in het Soorten Management Plan (SMP). Het werkprotocol wordt visueel uitgewerkt in de vorm van posters, een voorbeeld van een dergelijke poster is opgenomen als bijlage 5 bij deze ontheffing. Het ecologisch werkprotocol wordt 4 weken voor de start van de werkzaamheden ter goedkeuring voorgelegd aan bevoegd gezag. Waar relevant vindt een regelmatige update plaats die eveneens ter goedkeuring aan het BG wordt voorgelegd, vier weken voorafgaand aan de uitvoering van een eventueel nieuwe/herziene werkwijze. Alle betrokken partijen, met name de uitvoerenden op de projectlocatie, dienen van de inhoud van het werkprotocol op de hoogte gesteld te worden en dienen dit na te leven. In het ecologisch werkprotocol is tevens opgenomen hoe te handelen indien een beschermde soort wordt aangetroffen die niet onder de werking van dit besluit valt.
19. Het ecologisch werkprotocol voorziet in maatregelen, zodat nesten, rust- en voortplantingsplaatsen van aangevraagde soorten tijdig en buiten de kwetsbare periode ontoegankelijk (natuurvrij) worden gemaakt, conform de soort-specifieke kennisdocumenten van BIJ-12.
20. Bijstelling, aanvulling of wijziging van alternatieve faunavoorzieningen en mitigatietaken dient plaats te vinden op basis van:
  - Monitoring en evaluatie van de functionaliteit van de getroffen voorzieningen;

---

⁵ De provincie Gelderland verstaat onder een deskundige een persoon die voor de situatie, habitats en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en ((soort)specifieke) ecologische kennis heeft. De ervaring en kennis dient te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- op HBO-, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of
- als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals bijvoorbeeld een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus.

Met betrekking tot soorten of specifieke soorten kan als deskundige ook iemand worden aangemerkt die:

- op MBO-niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Wet natuurbescherming, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdierverseniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied) en/of zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of -bescherming.

Datum
20 mei 2020

Zaaknummer
2020-003173

Blad
10 van 39

- Kennisontwikkeling van mitigatie op nationaal en internationaal niveau. Wijzigingen dienen 4 weken voorafgaand aan de start van de werkzaamheden ter goedkeuring voorgelegd aan bevoegd gezag
21. Mitigerende maatregelen dienen te worden uitgevoerd onder begeleiding van een ecologisch deskundige op het gebied van de soorten waarvoor ontheffing is verleend.

Onderzoek, monitoring en rapportage

22. Het SMP en deze gebiedsontheffing kennen een looptijd van 10 jaar. De effectvoorspelling over een dergelijk lange periode is omgeven met relatief grote onzekerheden: er kunnen in die periode nieuwe beschermde soorten in het plangebied arriveren. Vandaar dat de staat van instandhouding (svi) van de aangevraagde soort(groep)en gemonitord dient te worden zodat een plus kan worden aangetoond. In de monitoring worden ook te verwachten beschermde soorten (op grond van jaarlijkse raadpleging van de NDFF) meegenomen, zodat wanneer deze in het plangebied arriveren tijdig maatregelen getroffen kunnen worden. Monitoring vindt plaats vanaf de start van de realisatie (2020; T1), voor de voorgeschreven duur van 10 jaar. Initiatiefnemer geeft aan de eerste tussentijdse evaluatie na 5 jaar uit te voeren. Omdat het accent van de werkzaamheden in de eerste 6 jaar ligt, wordt hiervan afgeweken. De monitoring vindt plaats na 1 jaar (2021), 3 jaar (2023) 5 jaar (2025) en 10 jaar (2030) en de eerste evaluatie vindt plaats na 3 jaar (2023), de tweede na 6 jaar (2026) en de eindevaluatie na 10 jaar (2030).
23. Initiatiefnemer stelt een monitoringplan op, op grond waarvan de ontwikkeling van de svi van de aangevraagde soorten navolgbaar is. Dit plan wordt 4 weken voor aanvang van de werkzaamheden ter goedkeuring overlegd aan het bevoegd gezag.
24. Voortgangsrapportage: Evaluaties (tussentijds en eind) op grond van de monitoring vindt plaats na 3 jaar, na 6 jaar en na 10 jaar (eindevaluatie). De betreffende evaluatierapporten worden in kwartaal 1 van het daaropvolgend jaar voorgelegd aan het bevoegd gezag. Ook eventuele calamiteiten die zijn opgetreden worden hierin gerapporteerd, waarbij wordt beschreven welke herstelmaatregelen zijn getroffen en wat hier het resultaat van was.
25. Indien uit de voortgangsrapportages of anderzijds blijkt dat de getroffen maatregelen onvoldoende zijn, kunnen aanvullende voorschriften worden opgelegd. Voor eventuele aanvullende maatregelen geldt dat deze het daaropvolgende jaar volgens bovenstaande systematiek gecontroleerd worden.

Toezicht en handhaving

26. Na jaar 2 en vervolgens in het ritme van de monitoringsverslagen (dus na 4 en 6 vanaf 2020) en na oplevering daarvan vindt een audit-gesprek plaats tussen ontheffinghouder en vertegenwoordigers van de provincie om de voortgang en uitwerking van het SMP en de gebiedsontheffing te kunnen vaststellen.
27. De ontheffinghouder is zelf verantwoordelijk voor het bepalen van de effectiviteit van genomen maatregelen. De effectiviteit wordt bepaald op basis van monitoring en gericht

Datum
20 mei 2020

Zaaknummer
2020-003173

Blad
11 van 39

toezicht op de uitvoering van maatregelen en het op de juiste wijze uitvoeren van werkzaamheden.

BEOORDELING VAN DE AANVRAAG

Project

In de aanvraag beschreven project

Het versterken van de dijk tussen Gorinchem en Waardenburg, zodat deze voldoet aan de wettelijke veiligheidsnorm.

Op hoofdlijnen bestaan de werkzaamheden uit uitvoering van de dijkversterking en werkzaamheden in de uiterwaarden van Woelse Waard, Herwijdense Bovenwaard en Crobsche Waard. De werkzaamheden zijn in te delen in:

- De sloop van opstallen;
- Het rooien van opgaande vegetatie;
- Het dempen van wateren;
- Maaiveldverlaging en aanleg nieuwe wateren;
- Verplaatsing van de dijk en de aanleg van steunbermen;
- Het aanbrengen damwanden.

De werkzaamheden aan de dijklichamen zelf vinden op de volgende wijze plaats: Er wordt in 2021 gestart met de buitenwaartse versterkingen. Hiervoor is i.v.m. verwachte zettingen veel tijd gemoeid. De buitenwaartse versterkingen worden opgebouwd in de zomerhalfjaren van 2021 en 2022 over een lengte van ca 10 kilometer. In het tussenliggende winterhalfjaar liggen de nieuwe dijken braak. In die periode blijft de binnendijk ecologisch functioneren. Pas op het moment dat de nieuwe dijk klaar is, wordt de bestaande dijk afgegraven en heringericht.

Planning en periode

De start van de werkzaamheden is voorzien vanaf 2021. De werkzaamheden zijn naar verwachting afgerond in 2026, de gebiedsontheffing is aangevraagd tot en met 31-12-2030.

Onderzoek

In de aanvraag beschreven wijze van uitvoering van het onderzoek

Het uitgevoerde onderzoek naar beschermde soorten is beschreven in het SMP deel 1 (Bureau Waardenburg 2019⁶). De wijze van onderzoek is gerapporteerd in hoofdstuk 2 van het SMP deel 1. Onderstaand is de werkwijze per soortgroep samengevat, waarbij onderscheid is gemaakt in bronnenonderzoek en veldonderzoek.

1) Bronnenonderzoek

---

⁶ Bureau Waardenburg, 2020. Soortmanagementplan dijkversterking Gorinchem – Waardenburg. Deel 1: Bureaustudie en veldonderzoek in het kader van de Wet natuurbescherming

Datum
20 mei 2020

Zaaknummer
2020-003173

Blad
12 van 39

Het bronnenonderzoek gaat uit van bestaande en beschikbare gegevens. Basis hiervoor vormt het eerder door Bureau Waardenburg uitgevoerde bronnenonderzoek. Belangrijkste aanvullende bron is een export van de NDFF van de periode 2009-2019. Een volledige lijst van bronnen is te vinden in de literatuurlijst in het SMP deel 1.

2) Veldonderzoek beschermde soorten

Naast bronnenonderzoek is het gedurende meerdere jaren uitgevoerde veldonderzoek een belangrijke basis voor het SMP. Onderstaand is het uitgevoerde veldonderzoek per soortgroep op hoofdlijnen beschreven.

Vogels

Het onderzoek naar vogels met een jaarrond beschermde nestplaats is als volgt onderzocht:

- Op 7 april en 26 mei 2017, zijn twee volledige rondes uitgevoerd, naar zowel gebouw- als boom bewonende vogelsoorten. Voor kerkuil en steenuil zijn in 2018 drie avondrondes uitgevoerd op voor uilen geschikte locaties. Er hebben meerdere bezoeken plaatsgevonden: 21 februari (2 personen), 5 en 6 maart en de derde ronde op 12 april 2018. Hierbij is gebruik gemaakt van opnameapparatuur, waarmee geluiden van steenuil en kerkuil zijn afgespeeld. In 2019 zijn de twee groene dijken binnen het plangebied aanvullend geïnventariseerd op nestplaatsen in de periode mei-juni, parallel aan het onderzoek naar vliegroutes van vleermuizen. Daarbij zijn onder meer nest-indicerende huismussen en steenuilen digitaal vastgelegd en geïnterpreteerd.
- Op 21 en 23 januari en 20 februari 2019 zijn de binnen het plangebied te amoveren objecten (schuren, tuinhuizen etc.) beoordeeld en geïnspecteerd op potentie voor vogels met een jaarrond beschermde nestplaats. Deze inspecties zijn uitgevoerd door twee ecologen waarbij zoveel mogelijk concrete informatie is verzameld over de mogelijke betekenis van het object.

Grondgebonden zoogdieren

Bever:

Langs de Waal zijn in diverse uiterwaarden beverterritoria bekend. Op basis van sporen (vraat, wissels, geurvlaggen, prenten) en verblijfplaatsen zijn op 2 november 2017 en 20 februari 2019 leefgebieden van bevers binnen het plangebied nader in beeld gebracht.

Kleine marterachtigen

Ten behoeve van de kleine marterachtigen (bunzing, hermelijn en wezel) heeft op 14 mei 2019 een habitatgeschiktheidsbeoordeling plaatsgevonden. Potentieel geschikte locaties (totaal 24) zijn in de periode van 27 juni tot en met 16 oktober 2019 steekproefsgewijs geïnventariseerd. Hierbij is gebruik gemaakt van sporenbuizen, marterkasten en losse cameravallen.

Vleermuizen

Het vleermuisonderzoek heeft zich gericht op verblijfplaatsen, migratieroutes en - in mindere mate - het belang als foerageergebied. Het onderzoek naar vleermuizen is primair gestart met het in beeld brengen van het soortenspectrum en locaties met verhoogde activiteit, en dit te relateren aan

Datum
20 mei 2020

Zaaknummer
2020-003173

Blad
13 van 39

de functie(s) die het dijktraject kan vervullen. Voor een eerste indruk van de betekenis van het studiegebied voor vleermuizen zijn in 2017/2018 12 verschillende bezoeken uitgevoerd gericht op het in beeld brengen van verblijfplaatsen. In 2017 zijn daartoe o.a vier rondes met batloggers uitgevoerd. Daarnaast is in de periode 2018-2019 met name geïnventariseerd op de aanwezigheid van vliegroutes (onder andere door in de nazomer 2019 bosschages te inventariseren op de aanwezigheid van zomer- en paarverblijven) en foerageergebied. In totaal zijn in de nazomer 2018 17 en in de nazomer van 2019 nog eens 28 avondbezoeken (soms gecombineerd met ochtendbezoeken). Tenslotte zijn gelijktijdig met de visuele inspectie voor vogels de te amoveren objecten beoordeeld en geïnspecteerd op potentie voor gebouw bewonende vleermuizen. Een gedetailleerde verantwoording van het onderzoek is opgenomen in bijlage 2 van het SMP deel 1.

Ongewervelden

Rivierrombout

Langs de Waal is de aanwezigheid van de rivierrombout in twee rondes (31 juli 2017 en 18 juli 2018) onderzocht op daarvoor geschikte locaties langs het dijktraject (het voorkomen van uitsluipers huidjes op zandstrandjes tussen kribvakken en deels verharde dijktraluds).

Platte schijfhoren

De verspreiding van de platte schijfhoren is nader in beeld gebracht aan de hand van e-DNA monsters op zes daarvoor geschikte locaties. Dit is uitgevoerd op 31 juli en 17 augustus 2017.

Sleedoorn- en eikenpage.

Op basis van het ontbreken van verspreidingsgegevens in de ruime omgeving van het plangebied heeft geen veldonderzoek plaatsgevonden naar sleedoornpage en eikenpage.

Vissen

Onderzoek naar het voorkomen van de grote modderkruiper is uitgevoerd met behulp van e-DNA-onderzoek op hiervoor geschikte locaties op 31 juli en 17 augustus 2017. Per locatie is een watermonster van 1300 milliliter verzameld bestaande uit 20 deelmonsters van 65 milliliter water. Detectie van eDNA vond plaats door middel van een real-time quantitative PCR⁷.

Amfibieën

Uit het bureauonderzoek komen rugstreeppad, kamsalamander en poelkikker naar voren als soorten die binnen het plangebied aanwezig zijn. Heikikker is niet aangetroffen.

---

⁷ De qPCR detectie is uitgevoerd met de TaqMan® Environmental Mastermix 2.0 (Life Technologies®). De eDNA sample zijn vergeleken met blanco's

Datum
20 mei 2020

Zaaknummer
2020-003173

Blad
14 van 39

Kamsalamander

In 2017 is vrij uitgebreid onderzoek gedaan naar het voorkomen van de kamsalamander, deels aan de hand van e-DNA analyse (22 mei 2017) gevolgd door bemonstering met schepnetten (op 16 augustus 2017). In het voorjaar van 2018 zijn twee rondes uitgevoerd gericht op amfibieëntrek op en over de dijk. Beide bezoeken zijn uitgevoerd op een relatief warme en vochtige avond, na een koudere periode. In 2019 is nog een habitatbeoordeling uitgevoerd om meer inzicht te krijgen in het potentiële gebruik van het plangebied ten behoeve van voortplanting, landbiotoop en overwintering.

Rugstreepad

De verspreiding van de rugstreepad is in 2018 in beeld gebracht door twee avondrondes uit te voeren op 9 en 23 mei 2018. Hierbij is de verspreiding op basis van kooractiviteiten (geluid) en eventuele zichtwaarnemingen in beeld gebracht. In 2019 is dit herhaald met twee avondbezoeken, op 25 april en op 23 mei waarbij tevens is geïnventariseerd op kooractiviteiten.

Poelkikker

De aanwezigheid van de poelkikker is in 2019 nader in beeld gebracht (tijdens de voorjaars-avondbezoeken voor vleermuizen), waarbij tevens gelet is op roepende poelkikkers. Op 16 juli heeft overdag een aanvullend veldbezoek plaatsgevonden waarbij dieren op zicht (verrekijker), geluid en/of vangsten (m.b.v. steeknet) zijn geïnventariseerd.

Beschermde planten

In de periode 2017-2019 heeft op drie momenten veldonderzoek plaatsgevonden. Op 16 mei 2017 heeft een volledige veldronde plaatsgevonden waarbij kenmerkende (dijk)flora en rode lijstsoorten binnen de dijkzone zijn ingemeten. Tijdens een tweede bezoek op 18 juli 2017 is een aantal locaties opnieuw gecontroleerd op soorten die eerder (mogelijk) gemist waren of pas later in het seizoen zichtbaar zijn. Op 23 mei 2019 zijn ook de twee groene dijken binnen het plangebied geïnventariseerd omdat deze in 2017 niet waren meegenomen

In de aanvraag beschreven ecologische waarden

In het SMP deel 1 zijn de resultaten per soortgroep besproken. In het SMP zijn eveneens verspreidingskaarten opgenomen. Door de omvangrijkheid van het gebied zijn deze niet altijd in detail te beoordelen. De gedetailleerde verspreidingsgegevens per soort(groep) zijn weergegeven in het i-report dat is opgesteld en integraal deel uitmaakt van de aangeleverde aanvraaggegevens.⁸ Tabel 2 geeft het overzicht van de aangetroffen beschermde soorten.

---

⁸ Het i-report is in te zien onder: <https://terinzage.gralliantie.nl/>

Datum
20 mei 2020

Zaaknummer
2020-003173

Blad
15 van 39

Tabel 2 Aanwezigheid van beschermde soorten binnen zone van 100 meter rond het ruimtebeslag en (tussen haakjes) binnen het plangebied GoWa. Toegepaste symbolen: X soort aangetroffen; - soort niet aangetroffen.

Soort	Bronnen 2009-2019	Veldonderzoek 2017-2019
VR-soorten		
Buizerd	1 (2)	3 (4)
Gierzwaluw	3 (9)	X
Huisemus	57 (125)	47 (52)
Slechtvalk	0 (2)	-
Sperwer	1 (1)	-
Ransuil	-	2 (2)
Steenuil	0 (1)	14 (16)
Ooievaar	10 (23)	7 (9)
HR-soorten		
Rivierrombout	X	X
Poelkikker	-	X
Rugstreepad	X	X
Kamsalamander	X	X
Bever	X	-
Baardvleermuis/ Brandts vleermuis	X	-
Gewone dwergvleermuis	X	X
Grootoorvleermuis	X	-
Laatvlieger	X	X
Rosse vleermuis	X	X
Ruige dwergvleermuis	X	X
Watervleermuis	X	X
Andere soorten		
Schubvaren	X	
Bunzing	X	X
Hermelijn	-	X
Wezel	X	X
Steenmarter	-	X

De aangetroffen soorten worden uitgebreid besproken in het SMP deel 1 en de gedetailleerde verspreidingskaarten zijn gerapporteerd in het i-report⁹. Onderstaand zijn de belangrijkste conclusies uit het SMP deel 1 overgenomen.

Vogels met een jaarrond beschermde nestplaats

Er zijn acht soorten met jaarrond beschermde nestplaats aangetroffen:

- Buizerd is in 2017-2018 aangetroffen in de Woelse waard en Rijswaard, op geruime afstand van de dijk. Waarschijnlijk heeft de buizerd (in 2012) ook in de Cropsche Waard gebroed. In 2019 zijn in dijkvak 7e – ter hoogte van de binnendijkse plas, en dijkvak 7k (groene dijk) territoria van buizerd vastgesteld (in het i-report zijn de locaties opgenomen).

⁹ Zie i-report: <https://terinzage.gralliantie.nl/>

Datum
20 mei 2020

Zaaknummer
2020-003173

Blad
16 van 39

- Slechtvalk en sperwer zijn alleen bekend uit de brondata. Mogelijk heeft de sperwer in 2012 gebroed nabij de Cropsche Waard. In 2008 en 2012 broedde in deze uiterwaard ook een boomvalk, maar deze is niet aangetroffen tijdens het onderzoek van 2017- en 2018.
- Van de uilen zijn waarnemingen bekend van steenuil en ransuil. De ransuil werd alleen tijdens het veldonderzoek aangetroffen. Ter hoogte van het inlaatwerk langs de Woelse Waard werden tijdens twee afzonderlijke bezoeken, twee roepende ransuilen gehoord (2017), waarschijnlijk hetzelfde broedterritorium. In 2019 is een tweede territorium vastgesteld aan de westzijde van Fort Vuren.
- Uit de brondata zijn slechts twee waarnemingen van steenuil bekend: ten noorden van de Herwijjnense Bovenwaard en bij Haaften. Uit het veldonderzoek van (met name) 2018 zijn 16 territoria van de steenuil aangetroffen, verspreid over het dijktraject. Hiervan bevinden zich 14 territoria binnen 100 m vanaf het dijkontwerp; 3 hiervan liggen daadwerkelijk binnen het ruimtebeslag.
- In Herwijnen bevindt zich een opvangstation voor ooievaars. In 2012 kwamen hier 14 paar ooievaars tot broeden. Een aantal nesten was ook in 2017 weer bezet. Daarnaast zijn in 2017 bewoonde nestplaatsen van ooievaars aangetroffen in de Herwijjnense Bovenwaard en het oostelijk deel van de Cropsche Waard. De nestlocaties bevinden zich niet binnen het ruimtebeslag van het dijkontwerp.
- Van de gierzwaluw is de verspreiding beperkt tot de bebouwde kom van Gorinchem en Haaften (slechts eenmaal een territorium vastgesteld). Aangezien er slechts schuren, tuinhuizen en geen woonhuizen geamoveerd worden is de verspreiding niet nader in beeld gebracht.
- De huismus komt vaak voor langs het dijktraject, ook langs langgerekte bebouwingslinten of relatief geïsoleerde erven zijn volop territoria aangetroffen. Binnen het ruimtebeslag zijn 12 territoria van huismus aangetroffen, die mogelijk worden aangetast, in de ruimere omgeving van de dijk gaat het om bijna 50 territoria.

HR-soorten

Ongewervelden

De rivierrombout is tijdens het veldbezoek in 2018 is op één locatie (ten oosten van Dalem) aangetroffen. Om die reden zijn locaties waar de dijk de Waal raakt en zandstrandjes aanwezig zijn, aangegeven als leefgebied van de rivierrombout. De platte schijfhoren is niet aangetroffen binnen het plangebied.

Vissen

Binnen het plangebied zijn geen vissoorten van de Habitatrictlijn zoals de bittervoorn aangetroffen, waarbij de Waal buiten beschouwing is gelaten.

Amfibieën

De rugstreepad is in 2018-2019 op meerdere plekken gehoord rond de steenfabriek in de Cropsche Waard en net ten oosten van Haaften, langs de overnachtingshaven. Beide locaties zijn

Datum
20 mei 2020

Zaaknummer
2020-003173

Blad
17 van 39

ook bekend uit de brondata. In de Crobsche Waard overwinteren de dieren waarschijnlijk op het hoger gelegen steenfabrieksterrein en de Waaldijk.

Uit de brondata blijkt dat de kamsalamander in 2012 op diverse locaties in de Crobsche Waard is aangetroffen. Nabij de dijk is in 2017 zowel binnendijks als buitendijks voortplantingswater aangetroffen. Daarnaast is de soort op twee binnendijkse locaties aangetroffen bij de overnachtingshaven van Haaften en ter hoogte van Tuil. Op 24 januari 2018 zijn bij de Crobsche Waard vier kamsalamanders op de dijk aangetroffen, op 12 maart één (levend) exemplaar.

De poelkikker is in 2019 gericht op drie locaties aangetroffen: de Crobsche Waard (dijkvak 5b), de Herwijnnense Bovenwaard (dijkvak 7f) en binnendijks van dijkvak 8a. Ook door deze soort fungeren de hoger gelegen delen, zoals de dijk, mogelijk als overwinteringsbiotoop.

Grondgebonden zoogdieren

De bever komt op vier locaties in het plangebied permanent voor. In de Herwijnnense Benedenwaard is ook een beverterritorium aanwezig, maar geen verblijfplaats. In 2017 en 2019 zijn geen verblijfplaatsen (burchten, holen) in de directe omgeving van de dijk aangetroffen, wel vraatsporen. Van een binnendijkse vestiging binnen het studiegebied is vooralsnog geen sprake.

Vleermuizen

In de NDFF (2009-2019) zijn waarnemingen opgenomen van gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger, gewone grootoorvleermuis, baard- / Brandtsvleermuis en watervleermuis. De waarneming van baardvleermuis / Brandtsvleermuis heeft betrekking op Fort Vuren, deze zijn in 2017-2019 niet aangetroffen. Overige soorten zijn wel aangetroffen in 2017-2019 en aanvullend ook de rosse vleermuis en een enkele meervleermuis verspreid langs het dijktraject.

Meest algemeen is de gewone dwergvleermuis, die langs het hele traject voorkomt. Verhoogde concentraties aan foeragerende dieren zijn aangetroffen ten zuiden van Dalem, rond Fort Vuren, ten zuiden van Herwijnen en ten westen van Haaften. In tussenliggende gebieden komt de soort ook voor, maar minder talrijk. Er is op drie locaties zwermactiviteit vastgesteld: het inlaatwerk langs de Woelse Waard, rond de bebouwde kom van Benedeneind en de bebouwde kom van Boveneind. Verspreid langs het dijktraject, maar ook in genoemde bebouwde kommen, zijn baltsende dieren geregistreerd.

Op verschillende locaties langs het dijktraject zijn vliegroutes vastgesteld van de gewone dwergvleermuis (rond de Crobsche Waard en twee routes vanuit Hellouw en vanuit Kerkeneind richting het voormalige kasteelterrein). Vergelijkbare situaties zijn aanwezig in de dijkvakken 7k, 10a, 12c en 10b.

Uit tellingen blijkt dat de ovens de voormalige steenfabriek Vuren functioneren voor overwintering van watervleermuis, baardvleermuis, gewone grootoorvleermuis, ruige dwergvleermuis en gewone dwergvleermuis. De laatste jaren nemen de aantallen toe.

Datum
20 mei 2020

Zaaknummer
2020-003173

Blad
18 van 39

Ruige dwergvleermuizen zijn zowel in voor- als najaar verspreid langs het dijktraject waargenomen, met concentraties van waarnemingen rond Dalem, Fort Vuren en de Crobsche Waard. In het najaar nemen de aantallen toe door de jaarlijkse migratie van ruige dwergvleermuizen van Noordoost-Europa naar West- en Zuidwest Europa. Zuid-Holland is daarbij zowel migratiegebied (doortrek) als overwinteringsgebied (eindbestemming). De Waal zelf is daarbij ook migratiegebied, net als andere rivieren. Concentraties van waarnemingen zijn te vinden rond Dalem, Fort Vuren en de Crobsche Waard. De baltslocaties van ruige dwergvleermuis liggen echter wat meer verspreid binnen het dijktraject.

De rosse vleermuis is verspreid langs het dijktraject aangetroffen. Baltsactiviteiten zijn geregistreerd langs de Bovenwaard en Crobsche Waard. In het najaar van 2018 is een vliegroute aangetroffen vanuit buitendijks gelegen gebied richting Hellouw. In het voorjaar van 2019 is een vliegroute aangetroffen vanuit het binnendijkse wiel en vanuit buitendijks gelegen gebied richting binnendijks gebied.

Laatvliegers zijn alleen langs het dijktraject bij de Crobsche Waard geregistreerd. In de Crobsche Waard is op 21 september 2017 vanuit Haaften een vliegroute aangetroffen. Er zijn geen verblijfplaatsen van laatvlieger aangetroffen, maar zijn in de bebouwde kom van Haaften te verwachten.

De watervleermuis is op enkele locaties aangetroffen; naar verwachting een onderschatting. Bezoeken die specifiek gericht waren op plassen leverde wel waarnemingen op van watervleermuis. De plassen worden echter niet beïnvloed door de dijkversterking. In de voormalige steenfabriek Vuren zijn overwinterende watervleermuizen aangetroffen (de functie blijft in stand).

Meervleermuis is eenmaal aangetroffen, ten oosten van het Ytongfabrieksterrein.

De gewone grootoorvleermuis tenslotte is eenmaal aangetroffen langs de Hondswaard, nabij verblijfplaatsen in Vuren. Het veldwerk in 2018-2019 – waarbij geen waarnemingen zijn verzameld - heeft laten zien dat de betekenis van de dijkzone verwaarloosbaar is voor deze soort.

Andere soorten

Planten

Uit de brondata is een waarneming bekend van schubvaren (niet herleidbaar tot de vindplaats). Tijdens het veldonderzoek is de soort niet aangetroffen. Tijdens het veldonderzoek uit 2017 zijn geen plantensoorten aangetroffen van het Beschermingsregime 'Andere soorten'. Wel zijn Rode lijstsoorten en karakteristieke dijkflora aangetroffen. Deze soorten hebben geen beschermde status maar is het vanuit enerzijds de zorgplicht en anderzijds het ambitieniveau van het SMP noodzakelijk om rekening mee te houden. Het betreft soorten als grote centaurie, kleine pimpernel, veldsalie en Oosterse morgenster.

Datum
20 mei 2020

Zaaknummer
2020-003173

Blad
19 van 39

Ongewervelden

Uit het plangebied zijn geen beschermde dagvlinders, libellen, kevers of waarnemingen van de Europese rivierkreeft bekend noch te verwachten (NDFP).

Vissen

In 2017 is gericht veldonderzoek uitgevoerd naar het voorkomen van de grote modderkruiper. Op grond van het e-DNA-onderzoek wordt de soort uitgesloten. Overige nationaal beschermde soorten zijn niet bekend uit het studiegebied en worden eveneens uitgesloten.

Amfibieën

Binnen het studiegebied komen verschillende amfibiesoorten voor (bv gewone pad, bruine kikker, meerkikker etc.) waarvoor beide provincies een vrijstelling hebben afgegeven. Nationaal beschermde soorten zonder vrijstelling komen niet voor binnen het plangebied.

Reptielen

Uit het plangebied zijn geen beschermde soorten reptielen bekend en kunnen – op basis van provinciale verspreidingskaarten - worden uitgesloten.

Grondgebonden zoogdieren

Van de steenmarter zijn geen waarnemingen bekend uit de brondata. Te amoveren objecten zijn gecontroleerd op aanwezigheid en potentie voor de steenmarter. Hierbij zijn twee objecten geselecteerd die geschikt zijn als verblijfplaats. Uit het cameravallen onderzoek op diverse locaties langs de dijk zijn geen steenmarters geregistreerd.

Van de kleine marterachtigen zijn bronwaarnemingen bekend van bunzing en wezel. Met uitzondering van dijkvak 8a liggen deze waarnemingen op geruime afstand van de dijkversterking en betreft het veelal verkeersslachtoffers, gekoppeld aan infrastructuur.

Bunzing en wezel zijn waargenomen in de Cropsche Waard. Tijdens het veldonderzoek zijn alle drie de kleine marterachtigen vastgesteld. Bunzing is alleen in het westelijk deel (dijkvak 12e) vastgesteld en hermelijn alleen in de Cropsche Waard (twee locaties in dijkvak 5e). Wezel is meer verspreid langs het dijktraject aangetroffen.

Niet aangetroffen soorten

Niet aangetroffen zijn: kerkuil, beschermde hogere planten, beschermde dagvlinders, libellen, kevers, Europese rivierkreeft, vissen, reptielen

In de aanvraag beschreven effecten van het project op de ecologische waarden

Datum
20 mei 2020

Zaaknummer
2020-003173

Blad
20 van 39

Effecten sloop van opstallen

De sloop van opstallen (objecten) leidt tot het verdwijnen van (potentiële) nestlocaties van huismus en steenuil, zomer- en paarverblijfplaatsen van vleermuizen en verblijfplaatsen van steenmarter. In totaal is voorzien in de sloop van 35 opstallen.

Effecten van rooien opgaande vegetatie

Binnen het ruimtebeslag van de dijkversterking en uiterwaardprojecten wordt alle aanwezige vegetatie geroid. Het rooien van opgaande vegetatie zal leiden tot het aantasten dan wel plaatselijk verdwijnen van foerageergebied van vleermuizen en kleine marterachtigen. Lijnvormige vegetatiestructuren (houtwallen, bomenrijen etc.) worden door vleermuizen en kleine marterachtigen gebruikt als vliegroutes respectievelijk geleiding van en naar foerageergebieden en verblijfplaatsen.

Het rooien van bomen kan ook leiden tot het vernietigen van verblijfplaatsen van steenuil, ransuil, buizerd en ooievaar. Opgaande vegetatie heeft tevens een functie als schuilplek of nestplaats voor algemeen voorkomende vogels en zoogdieren. Opgaande vegetatie specifiek langs oevers heeft betekenis voor bever. Het verwijderen van deze vegetatie in uiterwaarden waar de bever voorkomt zal leiden tot een verslechtering van het habitat van de bever.

Effecten dempen van wateren

Het dempen van wateren kan voortplantingsplaatsen van rugstreeppad, poelkikker en kamsalamander aantasten. Tijdens het dempen kunnen daarnaast dieren (vissen) worden gedood. Ook algemeen voorkomende amfibieën hebben voortplantingshabitat in te dempen wateren.

Effecten van maaiveldverlaging en aanleg nieuwe wateren

Graafwerkzaamheden in de uiterwaarden kunnen leiden tot effecten op rust- of nestplaatsen van algemeen voorkomende vogels verblijfplaatsen van zoogdieren en landhabitat amfibieën.

Effecten van verplaatsing van de dijk en aanleg van steunbermen

Bij het verschuiven van de dijk en het aanleggen van steunbermen wordt overwinteringshabitat van kamsalamander, poelkikker en/of rugstreeppad en algemeen voorkomende amfibieën en zoogdieren vernietigd. Het aanleggen van steunbermen kan leiden tot het verdwijnen van foerageergebied van de rivierrombout in de vorm van kruidenrijke zones langs de Waaloever en foerageergebied van de steenuil en broedgelegenheid van broedvogels.

Effecten van aanbrengen damwanden

Bij deze werkzaamheden wordt rekening gehouden met het broedseizoen. Verstoring van broedende vogels en verstoring met wezenlijke invloed van andere beschermde soorten wordt daarmee voorkomen.

Datum
20 mei 2020

Zaaknummer
2020-003173

Blad
21 van 39

In het SMP deel 2 zijn de (potentiële) effecten van de werkzaamheden op beschermde soorten per dijkvak in beeld gebracht. Onderstaand zijn de effecten per soortgroep kort omschreven.

Effecten op ongewervelden

Effecten op de rivierrombout zijn dermate marginaal dat geen sprake is van aantasting van de functionaliteit. Het verlies aan potentieel jachtbiotoop (ruigte en kruidenrijke vegetatie grenzend aan de rivier) is tijdelijk en van geen wezenlijke invloed.

Effecten op amfibieën

Binnen het ruimtebeslag wordt (onderdelen van) het leefgebied van kamsalamander, poelkikker en rugstreeppad aangetast. Het betreft voortplantingswater, overwinteringsbiotoop, landbiotoop of een combinatie. Het effect op voortplantingswater en landbiotoop is permanent en moet gecompenseerd worden. Het effect op overwinteringsbiotoop (de dijk zelf) is tijdelijk en moet gemitigeerd worden.

Effecten op broedvogels met jaarrond beschermde nestlocatie

Binnen het ruimtebeslag worden 11 territoria van steenuil, 12 territoria van huismus en 1 territorium van ransuil en van buizerd aangetast, hoofdzakelijk door (tijdelijke) aantasting van (een belangrijk deel van) het foerageergebied. De nestlocatie zelf wordt op een enkele uitzondering na niet aangetast. Na afronding van de werkzaamheden wordt het dijktaalud en -inrichting voorzien van geschikte groeiplaatsomstandigheden voor karakteristieke dijkflora door hierop plagsel of maaisel aanbrengen. In de tussenliggende periode is het ongeschikt. Van de buizerd verdwijnt een groot deel van de bosschages waar de nestlocatie zich bevindt. In alle gevallen heeft de aantasting indirect effect op de functionaliteit van de nestlocaties en kan, zonder maatregelen, leiden tot het ongeschikt raken van nestlocaties.

Effecten op overige broedvogels

Voor de overige (algemene) broedvogels wordt rekening gehouden met het broedseizoen. Beplanting/houtopstanden worden voorafgaand aan het broedseizoen verwijderd. Eventuele nieuwe broedgevallen worden voorkomen door in het ecologisch werkprotocol maatregelen (broedvrij houden) op te nemen. Voor deze groep worden geen specifieke plusmaatregelen getroffen. Voor broedvogels met nesten in opgaande begroeiing en struweel geldt dat nieuwe nestlocaties beschikbaar zijn in nieuw aangelegde houtwallen en singels. Op locaties waar als gevolg van de dijkverplaatsing of de aanleg van steunbermen erfbepanting verdwijnt is het effect tijdelijk; na afronding van de werkzaamheden worden de erven weer opnieuw beplant. De algemene maatregelen t.b.v. het versterken van de biodiversiteit door onder meer ecologisch beheer zal met name de kwaliteit van het gebied als foerageergebied voor algemene broedvogels die op en rond de erven voorkomen verbeteren. Zo wordt in de toekomst afgezien van schapenbegrazing op het dijktaalud, waardoor de biodiversiteit/bloemrijkdom naar verwachting zal toenemen.

Datum
20 mei 2020

Zaaknummer
2020-003173

Blad
22 van 39

Grond, graaf- en rooiwerkzaamheden in het broedseizoen kunnen ertoe leiden dat nesten van vogelsoorten die in gebruik zijn beschadigd raken of verlaten worden door de oudervogels als gevolg van verstoring.

Effecten op bever en marterachtigen

Van de bever wordt in totaal circa 7 ha geschikt leefgebied aangetast. Het betreft het verlies aan opgaande vegetatie binnen bestaande territoria. Van de steenmarter verdwijnt door het ruimtebeslag één verblijfplaats. Van de kleine marterachtigen verdwijnt eveneens circa 7 ha geschikt leefgebied, bestaande uit lijnvormige landschapselementen zoals bosschages. In beide gevallen is dit een worstcase benadering omdat leefgebieden vrij grof zijn ingetekend. De aantasting is permanent.

Effecten op vleermuizen

Door het verwijderen van bosschages worden 17 paarterritoria van gewone of ruige dwergvleermuis aangetast. Daarnaast worden op vijf locaties vliegroutes aangetast van gewone dwergvleermuis, twee daarvan fungeren eveneens als vliegroute van rosse vleermuis vastgesteld (dijkvak 5d en 12c) één voor laatvlieger (dijkvak 4b). Hiermee worden indirect ook de (kraam)verblijfplaatsen aangetast. Andere vastgestelde vliegroutes blijven functioneel. Het effect op de vijf vliegroutes die worden aangetast zou zonder maatregelen permanent zijn, compensatie is nodig zodat ze ook tijdens de aanlegfase functioneel blijven.

Tabel 3: Samenvatting effecten

Soortgroep	Soort	Effect
Ongewervelden	Rivierrombout	Geen
Amfibieën	Poelkikker	Aantasting overwinteringsbiotoop op 1 locatie
	Kamsalamander	Aantasting voortplantingswater + landbiotoop (3 locaties, 4 dijkvakken)
		Aantasting overwinteringsbiotoop (6 locaties, 7 dijkvakken)
	Rugstreeppad	Aantasting overwinteringsbiotoop (2 locaties)
Vogels met jaarrond beschermde nestplaats	Huismus	Aantasting broedterritorium (12 locaties)
	Buizerd	Aantasting broedterritorium (1 locatie)
	Ransuil	Aantasting broedterritorium (1 locatie)
	Steenuil	Aantasting broedterritorium (11 locaties)
Grondgebonden zoogdieren	Steenmarter	Aantasting verblijfplaats (1 locatie)
	Kleine marterachtigen	Verlies leefgebied (7 hectare)
	Bever	Verlies leefgebied (17 hectare)
Vleermuizen	Gewone/ Ruige dwergvleermuis	Aantasting paarverblijf (17 locaties)
		Aantasting foerageergebied
		Aantasting vliegroute (5 locaties)
	Rosse vleermuis	Aantasting vliegroute (2 locaties)
	Laatvlieger	Aantasting vliegroute (1 locatie)

Datum
20 mei 2020

Zaaknummer
2020-003173

Blad
23 van 39

In de aanvraag beschreven preventieve maatregelen om effecten te voorkomen

Omdat er buiten het broedseizoen wordt gewerkt, wordt doden, verwonden of verstoren van broedende vogels voorkomen. Zo nodig worden aanvullende maatregelen genomen zoals broedvrij houden (nader uit te werken in het ecologisch werkprotocol).

In de aanvraag beschreven gedragscode

Uit de aanvraag blijkt dat gebruik gemaakt wordt van de gedragscode Wet natuurbescherming voor Waterschappen.

Nu preventieve maatregelen, ter voorkoming van overtreding van de in hoofdstuk 3 van de Wnb vermelde verboden, onvoldoende zijn, is voor het uitvoeren van de aangevraagde activiteit een ontheffing nodig.

In de aanvraag beschreven mitigerende maatregelen

Om negatieve effecten van de werkzaamheden op soorten uit tabel 2 te beperken worden maatregelen voorgesteld. De mitigerende maatregelen zijn beschreven in hoofdstuk 4 het bij de aanvraag gevoegde SMP (deel 2). Vertrekpunt voor de mitigerende maatregelen is de identificatie van kansen voor de in het geding zijnde soorten. De maatregelen die de aanvrager dient uit te voeren zijn per soort uitgewerkt en als bijlage 3 opgenomen. In bijlage 4 van deze ontheffing zijn de locaties van de voorzieningen opgenomen. In tabel 4 zijn de mitigerende en compenserende maatregelen samengevat.

Tabel 4: samenvatting mitigerende en compenserende maatregelen.

Soortgroep	Soort	Maatregel
Ongewervelden	Rivierrombout	Biodiversiteitsverhogende maatregelen (§ 4.8 SMP deel 2)
Amfibieën	Poelkikker	Mitigerende maatregelen
	Kamsalamander	Nieuw voortplantingswater met landbiotop (ca. 4,5 ha) Mitigerende maatregelen
	Rugstreepad	Mitigerende maatregelen
Vogels met jaarrond beschermde nestplaats	Huismus	Aanbrengen circa 50 nestkasten
	Buizerd	Bos aanplant Heuff-terrein (ca. 6 ha)
	Ransuil	Kwaliteitsverbetering Woelse Waard (ca. 30 ha zoetwatergetijdennatuur)
	Steenuil	Aanbrengen circa 45 nestkasten
Grondgebonden zoogdieren	Steenmarter	Aanbrengen 3 verblijfplaatsen
	Kleine marterachtigen	Nieuw leefgebied (ca. 8 ha)
		Aanbrengen 6 marterhopen
Bever	Nieuwe leefgebieden Woelse Waard en Herwijnsense Benedenwaard (ca. 40 ha)	
Vleermuizen	Gewone/ Ruige dwergvleermuis	Aanbrengen zomer- parkasten (68 st) Aanbrengen kraamkasten (5 st.)

Datum
20 mei 2020

Zaaknummer
2020-003173

Blad
24 van 39

Soortgroep	Soort	Maatregel
		Aanleg nieuw opgaande vegetatie (5-7 ha)
		Inpassen en versterken vliegroutes buiten functionele periode
	Rosse vleermuis	Inpassen en versterken vliegroute buiten functionele periode
	Laatvlieger	Inpassen en versterken vliegroute buiten functionele periode

Beoordeling

Beoordeling ecologisch onderzoek en de mitigerende maatregelen

Wij hebben het ecologisch onderzoek beoordeeld en wij oordelen dat het onderzoek op de juiste wijze is uitgevoerd en compleet is passend bij de ambities van het SMP, zoals verwoord op pagina 6 en 7 van het SMP (deel 2). Samengevat luiden de ambities van het SMP:

- Het doel van het SMP is om in het kader van de dijkversterking en de daarbij horende uiterwaardprojecten zo veel mogelijk kansen te benutten voor beschermde soorten op en langs het dijktraject inclusief kansen voor meer algemene natuur waardoor de effecten van de dijkversterking op soorten per saldo positief uitvallen.
- Duurzaam behouden en maatregelen treffen om het leefgebied voor de aangevraagde beschermde soorten te verbeteren en daarnaast een bijdrage leveren aan het versterken van de biodiversiteit voor de dijk, uiterwaarden en binnendijkse gronden.
- Grootschalige maatregelen – zoals aanbrengen lijnvormige elementen – moeten bijdragen de netwerkstructuur (parelsnoer als model) te versterken. Bestaande natuurparels zoals een wiel, worden met elkaar verbonden door middel van lijnvormige elementen, zoals houtwallen of ruigtestroken langs de dijk.
- Daarnaast vindt grootschaliger natuurontwikkeling plaats in buitendijkse gebieden zoals de Woelse Waard en op het Heuff-terrein waardoor de ecologische functie van de dijk versterkt wordt.
- Het netwerk aan kleinschalige landschapselementen (bosjes, houtwallen, poelen, buitendijkse moerasjes, sloten met natuurvriendelijke oevers) wordt versterkt door het – daar waar zinvol aaneen te schakelen tot een meer samenhangend netwerk.

Het SMP en de daarin voorgestelde mitigerende maatregelen en maatregelen ter versterking van de samenhang en biodiversiteit zoals opgenomen in bijlage 3 zijn inclusief de voorgeschreven aanvullingen voldoende. Als bijlage 4 zijn de voorstellen voor monitoring van de ontwikkeling van de aangevraagde soorten opgenomen. Deze vormen de basis voor het op te stellen monitoringplan.

Andere bevredigende oplossing

Uitgangspunt voor het dijkversterkingsplan is het voldoen aan de veiligheidsnormen voor dit dijktraject. In het MER dat ten grondslag ligt aan deze ontheffingsaanvraag zijn meerdere alternatieven en varianten met elkaar vergeleken. De dijkversterking is in twee fasen voorbereid: de verkenningsfase en de planuitwerkingsfase. In deze fasen hebben de natuurwaarden een

Datum
20 mei 2020

Zaaknummer
2020-003173

Blad
25 van 39

belangrijke rol gespeeld in de afweging, waarbij speciale aandacht is voor de wettelijke verplichtingen t.a.v.:

- Behoud en sparen van natuurwaarden;
- Zoveel mogelijk mitigeren van effecten;
- Waar nodig compensatie van natuureffecten en dit vertalen in een integraal inrichtingsplan.

Verkenningfase

In de verkenningfase is rekening is gehouden met onder meer het behoud van woningen, het behoud en de ontwikkeling van cultuurhistorische en landschappelijke waarden en het behoud van natuurwaarden¹⁰.

Vervolgens zijn stapsgewijs keuzes gemaakt.

In stap 1 zijn mogelijke oplossingen voor de dijkversterking in kaart gebracht.

In stap 2 zijn uit de mogelijke oplossingen kansrijke oplossingen per dijkvak geselecteerd, waarbij 3 principes zijn gebruikt:

1. Bepalen no go's: locaties waar grote waarden of belemmeringen liggen waardoor bepaalde oplossingen niet mogelijk zijn;
2. Het toepassen van de voorkeursvolgorde voor een veilige dijk van Waterschap Rivierenland;
3. Rekening houden met het dijkprofiel in aangrenzende vakken.

In de Notitie Reikwijdte en Detailniveau, dd. 21 maart 2018, zijn per dijkvak kansrijke oplossingen gegeven en onderbouwd, waaruit 3 alternatieven zijn samengesteld:

1. Alternatief 1: Maximaal binnenwaarts, behoud ruimte voor de rivier en natuur
2. Alternatief 2: Maximaal buitenwaarts, binnendijkse waarden sparen
3. Alternatief 3: Minimaal ruimtebeslag, behoud van de bestaande waarden en huidige ligging van de dijk

In stap 3 van de verkenning zijn de alternatieven voor de dijkversterking onderzocht. In stap 4 tenslotte is, op basis van de milieueffecten en de reacties van stakeholders en begeleidingsgroepen het Voorkeursalternatief samengesteld. Dat bestaat uit een combinatie van versterking in grond en van langs-constructies. Het gaat om ongeveer 6 km binnenwaartse versterking in grond (waarbij de dijk zoveel mogelijk aan de landzijde wordt versterkt), 9 km buitenwaartse versterking in grond (waarbij de dijk zoveel mogelijk richting de rivier wordt versterkt) en 6 km langs-constructies (waarbij de dijk door middel van constructies zo klein mogelijk wordt gehouden).

Bij de inpassing van het Voorkeursalternatief is verder gewerkt aan mitigatie, het beperken van (tijdelijke) schade aan natuurwaarden waar mogelijk en het compenseren van de rivierkundige effecten en natuurwaarden middels de herinrichting van een aantal uiterwaarden.

Planuitwerking

In de planuitwerking is het Voorkeursalternatief uitgewerkt tot een definitief ontwerp (DO) en zijn de effecten van de dijkversterking meer uitgebreid in kaart gebracht in het Milieueffectrapport.

---

¹⁰ Zie voor een uitgebreide omschrijving de Nota Voorkeursalternatief en het MER.

Datum
20 mei 2020

Zaaknummer
2020-003173

Blad
26 van 39

Daarnaast is de mitigatie en compensatie verder uitgewerkt. De combinatie van meer kennis over de ondergrond, aanscherping van uitgangspunten en detaillering heeft geleid tot een lager en slanker dijkontwerp, waarbij met name de bermen vrijwel overal minder breed worden met een toevan het VKA geringere impact op de natuur:

- De bebouwing (bijgebouwen) en de erfbepantingen langs de binnenzijde van de dijk blijven grotendeels gespaard.
- Het DO raakt minder buitendijks gebied, zodat ook de benodigde rivier- en natuurcompensatie kleiner zijn dan bij het VKA.
- Het voorkeursalternatief heeft een geringere impact op soorten dan eerdere alternatieven waarbij o.a. een groot aantal huizen diende te worden geamoveerd.

Beoordeling van de andere bevredigende oplossingen

Het voorkeursalternatief – waarop het SMP en de ontheffingsaanvraag is gebaseerd – heeft een geringere impact dan andere in het MER onderzochte oplossingen.

Wij concluderen dat er geen andere bevredigende oplossing voor de uitvoering van de dijkversterking bestaat.

Belang

Op pagina 9 van het SMP, deel 2 en in tabel 1 van deze ontheffing is beschreven onder welk wettelijk belang de werkzaamheden uitgevoerd worden.

Beoordeling van belangen

Door de dijkversterking wordt de veiligheid op het voorgeschreven wettelijk niveau zoals vastgelegd in de veiligheidsnorm van het Rijksprogramma HWBP.

Wij kunnen instemmen met de in de aanvraag beschreven belangen. Het betreft de belangen die zijn weergegeven in tabel 1.

Gunstige staat van instandhouding

In hoofdstuk 4 van het SMP deel 2 is de huidige staat van de aangevraagde soorten weergegeven en onderstaand per soort(en-groep) samengevat. Uitgangspunt van het SMP is dat deze – met inachtneming van de mitigerende en compenserende maatregelen – niet verslechtert en in het kader van het SMP mogelijk verbetert.

Staat van instandhouding vogels met beschermde verblijfplaats

De landelijke svi van de vogels in de omgeving van het tracé varieert van gunstig tot zeer ongunstig (tabel 4.2). Van buizerd en huismus zijn geen regionale trends beschikbaar.

Datum
20 mei 2020

Zaaknummer
2020-003173

Blad
27 van 39

Staat van instandhouding amfibieën

De kamsalamander heeft landelijk de status 'kwetsbaar'; de regionale svi is ongunstig met een verslechterende trend. De poelkikker heeft zowel landelijk als regionaal een gunstige svi en stabiele trend. De rugstreepad heeft landelijk een onzekere svi en zowel landelijk als regionaal een verslechterende trend. Poelkikker en rugstreepad hebben in het rivierengebied een ruime verspreiding; de rugstreepad is al jaren aanwezig in de Crobsche Waard. De kamsalamander komt in het westen van het dijktraject voor met geïsoleerde populaties.

Staat van instandhouding bever en marterachtigen

De regionale svi (Gelderland) van deze soorten varieert van zeer ongunstig tot gunstig (Tabel 4.2). Bever en steenmarter worden gekenmerkt door een verbeterende regionale trend, terwijl de regionale trend van kleine marterachtigen verslechterd. Landelijk gezien is de svi van steenmarter en bever gunstig respectievelijk 'naar verwachting binnen enkele jaren gunstig'; de trend van beide soorten is verbeterend. Kleine marterachtigen hebben ook landelijk een ongunstige svi met een verslechterende trend.

Staat van instandhouding vleermuizen

De regionale svi van alle de vleermuissoorten is ongunstig – slecht met een verslechterende trend (Tabel 4.3). De landelijke svi is matig ongunstig. De trend van gewone dwergvleermuis is stabiel, die van ruige dwergvleermuis en laatvlieger onbekend. De trend van rosse vleermuis lijkt sterk af te nemen.

Beoordeling van de effecten op de staat van instandhouding van de desbetreffende soorten

Er is alleen tijdelijk verlies van functionaliteit van de verblijfplaatsen. Voor alle soorten worden van tevoren alternatieve verblijfplaatsen aangebracht en in het werk nieuwe permanente verblijfplaatsen gemaakt. Ook is de functionaliteit van de 8 woningen na afloop zo veel mogelijk identiek met de situatie van tevoren.

Het uitvoeren van de maatregelen als bedoeld in de aanvraag leidt niet tot verslechtering van de staat van instandhouding van de gevraagde soorten. Wij kunnen hiermee instemmen.

Op basis van het voorgaande hebben wij bepaald voor welke aangevraagde soorten welke verbodsbepalingen worden overtreden. Deze zijn weergegeven in tabel 1. Voor deze soorten en verboden wordt de ontheffing verleend.

Conclusie

Gelet op het voorgaande kan de gevraagde generieke gebiedsontheffing voor een periode van 10 jaar worden verleend.

OVERIGE VERPLICHTINGEN

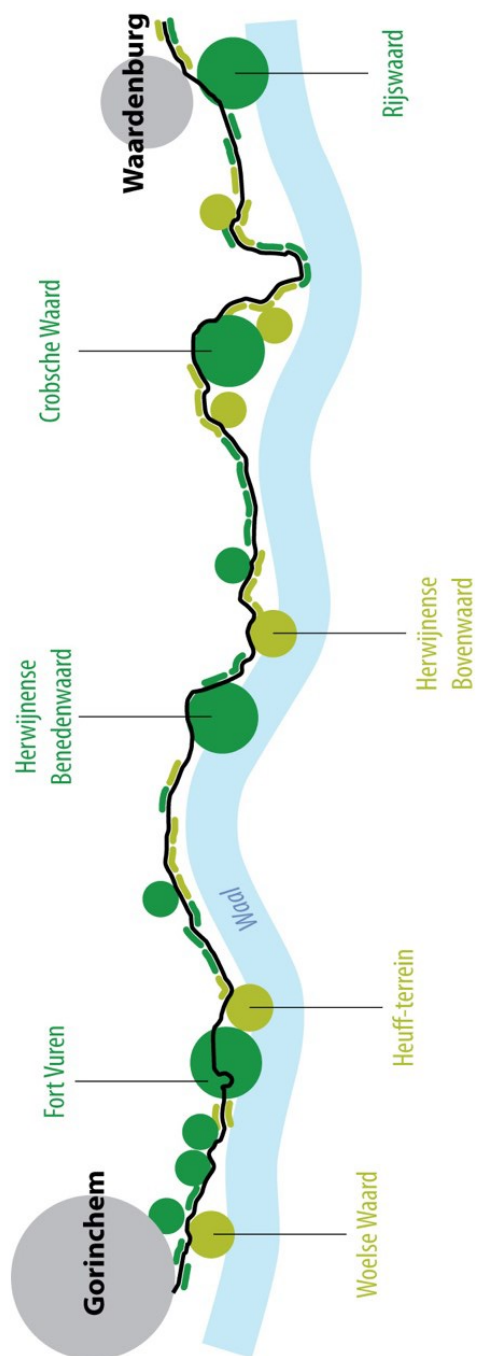
Wij wijzen u erop dat u zelf verantwoordelijk bent voor het verkrijgen van eventueel benodigde ontheffingen, vergunningen of toestemmingen op grond van andere wet- en regelgeving.

Datum
20 mei 2020

Zaaknummer
2020-003173

Blad
28 van 39

BIJLAGE 2: Ligging van plangebied

Datum
20 mei 2020

Zaaknummer
2020-003173

Blad
29 van 39

BIJLAGE 3: Mitigerende en compenserende maatregelen

In de uitvoeringsperiode komen grote delen van de dijk tijdelijk (ca 2 jaar) braak te liggen. Algemene maatregelen ter voorkoming van een tijdelijk negatief effect ten gevolge van die braaklegging zijn uitgewerkt in de memo “Memo nadere informatie beschermde soorten” (kenmerk GO-WA-MEM-24785) dd 7 mei 2020):

- De dijkdelen die tijdens de uitvoering braak komen te liggen zijn overwegend de delen waar de dijk buitenwaarts wordt versterkt, dat wil zeggen door een nieuwe dijk langs de buitenzijde van de huidige dijk te leggen. Deze oplossing is gekozen op locaties waar langs de binnenzijde veel woningen en cultuurhistorische waarden (zoals wielen) aanwezig zijn en langs de buitenzijde ruimte in de uiterwaard is. Bij de buitenwaartse versterking blijft de rest van de (opgaande beplanting in de) uiterwaard behouden. De aantasting van de Cropsche Waard, de Herwijnense Bovenwaard en Benedenwaard en de Woelse Waard is beperkt. Zie voor de gekozen afweging de Nota Voorkeursalternatief en voor het voorkeursalternatief afbeelding 13 daarin. In de kaartenatlas (i-report) is de overlap met de uiterwaarden en met de binnendijkse waarden goed te zien. Zie hieronder een voorbeeld (knipsel) ter plaatse van de overgang van de bomenrijke Herwijnense Benedenwaard naar de smallere gras-uiterwaarden ten westen daarvan (8a – 8b).
- Van waardevolle dijkvegetaties worden voor start werkzaamheden maaisel of plaggen verzameld, en later teruggebracht. De strook voor de dijkversterking is zo smal mogelijk gehouden, waarbij bestaande bosjes en bomen zoveel mogelijk zijn gespaard. Ook tijdens de uitvoering wordt nauwkeurig toegezien op het voorkomen van onnodig rooien; binnen de Alliantie is hier een specifieke persoon voor aangewezen. In een aantal dijkvakken verdwijnt een strook opgaande vegetatie, die onderdeel uitmaakt van een groter (bos)vlak. Hier blijft voldoende opgaande vegetatie behouden en ontstaat een nieuwe ‘rand’ met overgangszone.
- Op andere locaties gaat het om grazige dijkvegetatie, eventueel in combinatie met erven. Daar waar de erven (in potentie) onderdeel zijn van territorium huismus/steenuil worden maatregelen getroffen waar ook andere (meer of minder) algemene soorten van profiteren; erfversterkende maatregelen. Daarnaast worden 100-150 nestkasten buiten het werkterrein opgehangen ter compensatie aan verlies van broedgelegenheid. De keuze van deze kasten wordt afgestemd op de lijst van Categorie 5 soorten, die (in potentie) kunnen voorkomen.
- Daar waar het alleen dijkvegetatie betreft is de huidige betekenis als bijvoorbeeld foerageergebied voor zwaluwen beperkt, en niet onderscheidend van aangrenzende (buitendijkse) terreinen, die onaangetast blijven. Op deze trajecten wordt binnendijks de schapenbegrazing gestopt. De huidige betekenis van deze begraasde dijken voor biodiversiteit in algemene zin, en dus ook foerageergebied voor vogels, is zeer beperkt. Door deze vorm van intensieve begrazing te stoppen in combinatie met gefaseerd maai-beheer ontstaat een hogere kruidenrijkdom en daarmee gepaarde gaande betekenis voor biodiversiteit.

Datum
20 mei 2020

Zaaknummer
2020-003173

Blad
30 van 39

Kansen en maatregelen kamsalamander

Kansen voor kamsalamander liggen met name in en binnen de periferie van de Crobsche Waard en omliggende vindplaatsen. Daarnaast is behoud van aard en omvang van de voortplantingswateren en mogelijke overwinteringslocaties hier van belang. Dit betreft zowel de binnen- als buitendijkse wateren. Geschikte overwinteringslocaties vormen binnendijks gelegen bosjes, ruige graslanden en erven en buitendijkse hoogwatervrije terreinen en de Waaldijk zelf. Leefgebiedsmaatregelen voor kamsalamander zijn tevens geschikt voor poelkikker. Maatregelen ten behoeve van het overwinteringsbiotoop zijn geschikt voor zowel poelkikker, kamsalamander als rugstreeppad.

De volgende maatregelen worden getroffen om kansen voor kamsalamander te benutten, risico's te verkleinen, ecologische functionaliteit te waarborgen en tijdelijke negatieve effecten te voorkomen:

Compensatie (permanente effecten) poelkikker, kamsalamander als rugstreeppad

1. Aanleg van compleet leefgebied buiten de ingreepzone, maar binnen het leefgebied van de soort (voortplantingspoelen met land- en overwinterbiotoop), voor verlies van bestaand leefgebied:
  - a. Voortplantingswater met landbiotoop op RWZI-terrein nabij dijkvak 3b in 2021 (ca. 0,7 ha)
  - b. Voortplantingswater met landbiotoop op perceel in Crobsche Waard (naast de schaatsbaan) (ca. 3,7 ha)
  - c. Voortplantingswater met landbiotoop in de Herwijjnense Benedenwaard in 2021 (ca. 1 ha)
2. Afsluiten van een beheerovereenkomst met de betreffende grondeigenaren. In de beheerovereenkomst wordt vastgelegd wie welke verantwoordelijkheid heeft, welke beheersvormen dienen te worden toegepast (maaien landbiotoop, schonen poelen etc), de frequentie van deze beheersvormen en de periode waarin ze worden uitgevoerd (rekening houdend met kwetsbare periode per functie).

Mitigatie (tijdelijke effecten) poelkikker, kamsalamander als rugstreeppad

3. Werkzaamheden uitvoeren buiten de gevoelige periode van de soort (d.w.z. werkzaamheden aan het voortplantingsbiotoop uitvoeren buiten de voortplantingsperiode en werkzaamheden aan het overwinteringsbiotoop uitvoeren buiten de overwinteringsperiode) OF voorafgaand maatregelen treffen zodat het biotoop ongeschikt of ontoegankelijk is (zie 4). Dit verschilt enigszins per soort.
4. Fasering van de werkzaamheden zodat voldoende geschikt leefgebied aanwezig blijft gedurende de realisatie.
5. Werkzaamheden binnen leefgebied gedurende werkzaamheden afschermen. Het aanbrengen van schermen gebeurt bij voorkeur in de periode dat het deel van het leefgebied niet gebruikt wordt. Een voorbeeld hiervan is het aanbrengen van een scherm in de winterperiode rond een voortplantingswater; de dieren zijn dan in hun winterbiotoop.

Datum
20 mei 2020

Zaaknummer
2020-003173

Blad
31 van 39

6. Indien schermen niet in de juiste periode geplaatst kunnen worden is het alternatief wegvangen en verplaatsen van individuen, eitjes of larven. Dit kan het beste plaatsvinden in de maanden februari en maart. Van belang is dat de werklocatie is afgeschermd om te voorkomen dat dieren terugkeren.

Kansen en maatregelen vogels met beschermde verblijfplaats

Voor gebouw-bewonende soorten worden maatregelen getroffen die zoveel mogelijk gericht zijn op permanente voorzieningen in de periferie van de potentiële verblijfplaatsen. Voor boom-bewonende soorten worden maatregelen getroffen die de ecologische functionaliteit continueren zoals het behouden of vergroten van nestgelegenheid (aanbod van geschikte nestbomen) door nieuwe bosaanplant. De volgende maatregelen worden getroffen om kansen voor broedvogels te benutten, risico's te verkleinen, ecologische functionaliteit te waarborgen en tijdelijke negatieve effecten te voorkomen:

Compensatie permanente effecten vogels met beschermde verblijfplaats

1. Voor steenuil zijn twee alternatieven mogelijk:
  - a. Verbeteren van leefgebied binnen bestaande territorium door aanbrengen/herstellen van landschapselementen (erfversterkende maatregelen zoals knotwilgen, fruitbomen, houtwallen, zitpaaltjes). Binnen het ruimtebeslag wordt dit gedaan door in de dijkvakken waar een buitendijkse versterking is voorzien, hier binnendijks fruitbomen aan te planten. Buiten het ruimtebeslag is maatwerk nodig, waarbij de samenwerking met bewoners wordt gezocht. OF
  - b. Aanbrengen van nestkasten binnen geschikte maar lege territoriums. Bij voorkeur in hetzelfde dijkvak, maar gelet op de totale verspreiding langs het dijktraject niet per sé noodzakelijk. Per aangetast territorium worden in 2020 3-4 nestkasten geplaatst. De zoekgebieden voor deze maatregelen zijn indicatief op kaart weergegeven. Na afronding van de werkzaamheden is het aanbod aan geschikte verblijfplaatsen met 5-10 locaties toegenomen. Bij de maatregelen voor uilen worden de uilenwerkgroepen betrokken.
2. Voor de huismus worden nestkasten aangebracht op ruimere afstand van de dijk. Dit wordt gedaan op geschikte maar lege erven. Per aangetast territorium worden in 2020 4-6 nestkasten geplaatst. De zoekgebieden zijn indicatief weergegeven op kaart. Hiermee wordt een alternatief geboden gedurende de werkzaamheden en eerste jaren na aanleg. Na afronding van de werkzaamheden is het aanbod aan geschikte verblijfplaatsen met 40-50 locaties toegenomen.
3. Voor de nestlocatie van de buizerd wordt in 2021 nieuw bos aangeplant op het Heuff-terrein. Dit is pas na meerdere jaren geschikt als nestlocatie, maar zorgt ervoor dat het aanbod aan geschikte nestbomen op langere termijn in stand blijft. In de tussenliggende jaren zijn binnen het dijktraject voldoende lege territoriums aanwezig waar het broedpaar kan nestelen waardoor de svi niet in het geding komt.
4. Voor de ransuil worden maatregelen getroffen die onderdeel uitmaken van de herinrichting van de Woelse Waard in 2021. Dit leidt tot meer structuurvariatie en derhalve meer

Datum
20 mei 2020

Zaaknummer
2020-003173

Blad
32 van 39

voedselaanbod (muizen). De verblijfplaats zelf blijft onaangetast. Het territorium van een ransuil bedraagt 2-3 km² waardoor van een tijdelijke dip tijdens de werkzaamheden aan de dijk geen sprake is.

5. Verbeteren kwaliteit (nieuw) habitat door bv. het vergroten foerageergebied /voedselaanbod (bijvoorbeeld door het aanleggen van ruigtestroken, aanplant van zaaddragende planten en planten die insecten aantrekken).
6. Afsluiten van een beheerovereenkomst met de betreffende grondeigenaren, zie amfibieën. Voor onderhoud (en monitoring) van de kasten (schoonmaken) worden in de komende periode afspraken gemaakt met de Natuur en Vogelwacht De Alblasserwaard (NVWA) en Vogelwerkgroep West-Betuwe (onderdeel van IVN West-Betuwe).

Mitigatie tijdelijke effecten vogels met beschermde verblijfplaats

7. Werkzaamheden aan of binnen de verstoringszone van de nestplaats buiten het broedseizoen uitvoeren. Het broedseizoen varieert per soort, maar loopt doorgaans vanaf half maart tot en met begin augustus.
8. Fasering activiteiten in ruimte en tijd zodat voldoende functionerend(e) leefgebied en verblijfplaatsen aanwezig blijven tijdens de realisatie.

Maatregelen overige broedvogels

De effecten op overige vogels wordt beperkt geacht. Woonhuizen met bijvoorbeeld nestlocaties van huiszwaluw blijven onaangetast, hetzelfde geldt voor stallen met nestlocaties van de boerenzwaluw. Andere gebouw-bewonende soorten (bv gekraagde roodstaart) hebben – in geval van verlies van broedterrein – ruimschoots voldoende alternatieven op aangrenzende, verder van de dijk gelegen erven. Bosuil (terloops aangetroffen tijdens diverse inventarisatie rondes) broedt veelal verder van de dijk af, en niet in de rand waar eventueel bosschage verdwijnt.

In het kader van het SMP worden daarenboven de volgende maatregelen getroffen om kansen voor broedvogels te benutten, risico's te verkleinen, ecologische functionaliteit te waarborgen en tijdelijke negatieve effecten te voorkomen:

Compensatie permanente effecten overige broedvogels

1. Voor de dijkversterking worden houtopstanden gekapt waarvoor de artikelen uit Hoofdstuk 4 van de Wnb van toepassing zijn. De compensatieopgave hiervoor, samen met de NNN-opgave en maatregelen voor onder meer kleine marters, resulteert in de aanplant van nieuwe houtopstanden, boomsingels en houtwallen om daarmee de landschappelijke structuur te versterken. Dit versterkt de functies voor jagen, rusten, nestelen en overwinteren voor onder meer broedvogels.
2. Het verlies aan nestgelegenheid wordt ruimschoots gecompenseerd door in 2020 100-150 nestkasten (van diverse soorten) langs het dijktraject op te hangen (maar buiten het ruimtebeslag van de dijk). Dit kan – in geval van mezenkasten – ook bijdragen aan het op een natuurlijke wijze bestrijden van de eikenprocessierups.

Datum
20 mei 2020

Zaaknummer
2020-003173

Blad
33 van 39

3. Beheer van opgaande vegetaties (inboeten, dunnen etc.) wordt uitgevoerd conform het reguliere beheerpakket van het Waterschap. Komende periode wordt onderzocht hoe dit beheer meer natuurvriendelijk kan worden uitgevoerd met bijvoorbeeld stroken- of sinusbeheer.

Mitigatie tijdelijke effecten overige broedvogels

4. Opgaande beplanting buiten het broedseizoen verwijderen. Het broedseizoen varieert per soort maar loopt globaal van maart tot en met begin augustus.
5. Voorafgaande aan de kap van bomen worden deze geïnspecteerd door een ecologisch deskundige.
6. Voorafgaande de start van grond- en graafwerkzaamheden in het broedseizoen wordt het werkkerrein geïnspecteerd door een ecologisch deskundige.
7. Bij onverwachte omstandigheden van maatregel 4 of 5 overlegd de ecooloog met de uitvoerder onder welke voorwaarden het werk kan worden uitgevoerd om schade aan beschermde soorten te voorkomen.

Kansen en maatregelen bever en marterachtigen

Kansen voor bevers liggen in het ontwikkelen van oeverzones met ruimte voor houtachtige vegetatie. Kale oevers en begraasde weides zijn onaantrekkelijk voor bevers. Ook voor marterachtigen is de aanwezigheid van dekking van belang. Kansen voor deze soorten liggen dan ook in het realiseren van houtwallen en ruigtestroken om daarmee de 'kralen' aan elkaar te verbinden.

De volgende maatregelen worden getroffen om kansen voor broedvogels te benutten, risico's te verkleinen, ecologische functionaliteit te waarborgen en tijdelijke negatieve effecten te voorkomen:

Compensatie permanente effecten bever en marterachtigen

1. Voor de bever wordt circa 10 ha nieuw leefgebied ontwikkeld binnen de uiterwaardprojecten van de Woelse Waard en het westelijk deel van de Herwijjnense Benedenwaard. Dit is onderdeel van de dijkversterking en wordt in 2021 opgeleverd.
2. Voor de steenmarter worden in 2020 drie alternatieve verblijfplaatsen (steenmarterkast, houtstapels) aangebracht binnen de periferie van dijkvak 8a. De zoekgebieden zijn indicatief weergegeven op kaart.
3. Voor kleine marterachtigen worden de volgende gerichte maatregelen getroffen:
  - a. Percelen met natte/droge ruigte in de dijkvakken 5d, 7g-7h, 8a en waterberging in combinatie met opgaande vegetatie achter het huidige projectkantoor op het oude dijkprofiel in 2021 (ruigte) en in 2023 definitief. De totale oppervlakte hiervan is circa 3 ha;
  - b. Lijnvormige landschapselementen (bosschage, ruigte) in de dijkvakken 6b, 7k, 8b, 8c, 9a, 9b op het oude dijkprofiel in 2021 (ruigte) en in 2023 definitief, en het oostelijk deel van de Woelse Waard in 2021, met een totale oppervlakte van circa 0,9 ha;

Datum
20 mei 2020

Zaaknummer
2020-003173

Blad
34 van 39

- c. Maatregelen 1b en 1c ten behoeve van amfibieën vormen tevens geschikt biotoop voor kleine marterachtigen. De oppervlakte hiervan bedraagt circa 4 ha. Totaal (3a t/m 3) dus bijna 8 ha;
- d. Overgang naar natuurvriendelijker beheer van vegetatietypen (maaaien, inboeten, dunnen etc.) waardoor ook de betekenis van de dijk zelf toeneemt (vele ha's).

Mitigatie tijdelijke effecten bever en marterachtigen

4. Werken buiten de kwetsbare periode: de bever is het hele jaar door kwetsbaar, maar de meest kwetsbare periode is het kraamseizoen (mei t/m augustus). Marterachtigen zijn kwetsbaar in de periode 15 maart – 1 september (kraamtijd).
5. Een deel van de te rooien bosschages verwerken als takkenrillen (dekking, geleiding) in te behouden bosschage, buiten het ruimtebeslag.
6. Een deel van de te rooien bosschages verwerken in 6 marterhopen (verblijfplaats) in te behouden bosschage, buiten het ruimtebeslag.
7. Fasering activiteiten: de ingreep uitvoeren op een manier dat er tijdens de ingreep voldoende geschikt habitat aanwezig blijft.
8. Indien nodig: ongeschikt maken beverburcht op werklocatie (pas nadat alternatieve locaties in de omgeving beschikbaar zijn).
  - a. Werkzaamheden uitvoeren op een manier dat dieren kunnen vluchten;
  - b. Werkzaamheden rustig opbouwen zodat dieren tijdig een ander leefgebied kunnen opzoeken;
  - c. Rekening houden met de (verstoring)afstand van de werkzaamheden tot de dichtstbijzijnde burcht (zie kennisdocument Bever voor details).

Kansen en maatregelen vleermuizen

Kansen voor vleermuizen liggen vooral in het verbinden van woonkernen met verblijfplaatsen en jachtgebieden doormiddel van vliegroutes. Door bomenrijen/houtwallen aan te leggen die aansluiten bij groenstructuren aan de randen van woonwijken worden potentiële verblijfplaatsen verbonden met de omgeving. Daarnaast liggen kansen voor vleermuizen in heterogeniteit van het terrein: een afwisseling van bossen met weilanden-/velden met insectenrijke biotopen is aantrekkelijker foerageergebied dan homogeen grasland. Het behoud van oude bomen (met holtes) langs het tracé houdt potentiële zomer- en/of paarverblijven in stand. Geschikte gebouwen voor winter- en kraamverblijfplaatsen zijn aanwezig langs het tracé, maar worden niet aangetast. Vleermuizen profiteren tenslotte van een algemene toename van de biodiversiteit, door een toename aan voedsel (insecten).

Datum
20 mei 2020

Zaaknummer
2020-003173

Blad
35 van 39

De volgende maatregelen worden getroffen om kansen voor vleermuizen te benutten, risico's te verkleinen, ecologische functionaliteit te waarborgen en tijdelijke negatieve effecten te voorkomen: Compensatie permanente effecten vleermuizen

1. Inpassen van de vliegroutes in dijkvakken 4b, 5d, 10a en 12c door zoveel mogelijk bomen te behouden, en rooien en aanplant tussen november en maart te realiseren zodat het tijdens het vliegseizoen weer functioneel is.
2. Aanbrengen van vier vleermuiskasten per zomer-/paarverblijf die verloren gaat. De zoekgebieden zijn indicatief weergegeven op kaart. Hiermee wordt een alternatief geboden gedurende de werkzaamheden. Kasten worden in 2020 opgehangen en worden doorgaans vrij snel geaccepteerd door vleermuizen.
3. Ondanks dat geen kraamverblijfplaatsen zijn aangetroffen worden in 2020 verspreid langs het dijktraject 5 kraamkasten aangebracht. Hiermee wordt een plus aan verblijfplaatsen aangeboden, nog voordat de werkzaamheden zijn gestart.
4. Er wordt zoveel mogelijk gewerkt met houtbeton kasten: deze vragen weinig onderhoud en gaan lang mee (15-20 jaar). Door ze ook nog eens te plaatsen op locaties waar de invloed van weer- en wind minimaal is wordt de levensduur nog verder verlengd. Voor onderhoud (en monitoring) van de kasten worden komende periode afspraken gemaakt met lokale werkgroepen zoals de Stichting Liniewacht, NVWA en IVN West-Betuwe.
5. In totaal wordt 5-7 ha aan opgaande beplanting (gefaseerd) aangeplant voor diverse doeleinden. De situering van deze beplanting is zodanig gekozen dat deze – na minimaal 2-3 jaar – bijdragen aan een netwerk van opgaande landschapselementen en van betekenis zijn als foerageergebied en/of vliegroute¹¹.
6. Overgang naar natuurvriendelijker beheer van vegetatietypen (maaien, inboeten, dunnen etc.) waardoor ook de betekenis van de dijk zelf toeneemt (vele ha's).

Mitigatie tijdelijke effecten vleermuizen

7. Werken buiten kwetsbare perioden. Deze zijn afhankelijk van de functie (vliegroute, zomerverblijf, paarverblijf).
8. Creëren van ruigtestroken op dijkprofielen gedurende de uitvoering zodat ook in de realisatiefase voldoende voedsel beschikbaar blijft.
9. Faseren activiteiten waarbij gezorgd wordt dat essentiële functies vervuld blijven gedurende de werkzaamheden.
10. Ongeschikt maken van de te verdwijnen verblijfplaatsen voorafgaand aan de werkzaamheden of buiten de periode dat deze (potentieel) in gebruik zijn.

---

¹¹ De ontwikkeling van een netwerk specifiek voor amfibieën valt buiten de scope van de dijkversterking. In de huidige situatie is sprake van een (belangrijke) kernpopulatie in en grenzend aan de Crobbsche Waard. Op ruimere afstand (Tuil, Herwijnsse Benedenwaard) zijn – binnen de scope van de dijkversterking – lagere (geïsoleerde) dieren aangetroffen. Het is niet uitgesloten dat deze onderdeel uitmaken van een groter, versnipperd netwerk met bijvoorbeeld de wateren in een oude waterloop naast de rwzi langs de N830. Voortplantingswateren die door de dijkversterking worden aangetast worden ruimschoots gecompenseerd door de aanleg van nieuw leefgebied binnen dit netwerk.

Datum
20 mei 2020

Zaaknummer
2020-003173

Blad
36 van 39

11. Vermijden van lichtverstoring ter hoogte van vliegroutes door geen kunstmatige verlichting aan te brengen, toepassen van vleermuisvriendelijke verlichtingskleur of de hoeveelheid strooilight te beperken.

Aanvullende maatregelen ter vergroting van de biodiversiteit

Op verschillende plaatsen langs het tracé liggen kansen om de biodiversiteit van de dijkvakken te vergroten. Hier zullen algemeen voorkomende soorten (soorten die niet beschermd zijn onder de Wnb, dan wel zijn vrijgesteld voor het overtreden van verbodsbepalingen) van profiteren, maar ook beschermde soorten hebben baat bij een toename van de algemene biodiversiteit. Denk hierbij aan verhoogd nectaraanbod voor insecten, wat op zijn beurt een positief effect heeft als prooiaanbod voor vleermuizen. Beschermde flora komt niet voor langs het tracé. Wel zijn er groeiplaatsen bekend van rivierkarakteristieke soorten als wilde marjolein, veldsalie en spindotterbloem.

Kansen en maatregelen biodiversiteit

Kansen voor een toename van de algemene biodiversiteit liggen in creëren van een afwisselend landschap met overgangen en ruimte voor verschillende inheemse planten en struiken. Ook het toepassen van een ecologisch (maai)beheer kan de algemene biodiversiteit ten goede komen.

De volgende maatregelen worden getroffen om de algemene biodiversiteit in het plangebied te vergroten:

1. Meer diversiteit creëren bv. door een afwisseling van opgaande begroeiing, ruigtestroken en open plekken te realiseren (overgangen).
2. Aanplanten van houtwallen met inheemse gebiedseigen soorten bomen en struiken.
3. Groeiplaatsen/zoden van bijzondere flora tijdens werkzaamheden ontzien (afschermen).
4. Groeiplaatsen/zoden van bijzondere flora buiten de zomermaanden uitgraven, opslaan in een depot of direct verplanten naar nieuwe geschikte groeiplaatsen OF
5. Voorafgaande aan start werkzaamheden vlakken met de te behouden waardevolle dijkflora markeren tijdens groeiseizoen. Van deze vlakken plagen of maaisel verzamelen ten behoeve van zaadwinning.
6. Het nieuwe dijktalud voorzien van geschikte groeiplaatsomstandigheden voor karakteristieke dijkflora en hierop plagsel of maaisel aanbrengen.
7. Inzaaien van dijkhellingen met (inheemse) bloemenmengsels in plaats van standaarddijken mengsel. Lokale groeiplaatsomstandigheden zijn hierbij leidend voor wat betreft de samenstelling van de mengsels.
8. Natuurvriendelijk beheer door middel van stroken- of sinusbeheer tijdens realisatie en eindfase.

Datum
20 mei 2020

Zaaknummer
2020-003173

Blad
37 van 39

BIJLAGE 4: Locatie van de mitigerende maatregelen.

Datum
20 mei 2020

Zaaknummer
2020-003173

Blad
38 van 39

BIJLAGE 5: Monitoring soorten

Er wordt een monitoringplan opgesteld. De basis daarvoor vormen de monitoringmaatregelen zoals opgenomen in het SMP (deel 2):

- Monitoring amfibieën vindt plaats:
  - a. Bij de oplevering van nieuwe wateren en landhabitat op het aspect beoordeling functionaliteit (als onderdeel van de ecologische begeleiding);
  - b. Eén jaar na oplevering: inventarisatie voortplantingswateren amfibieën (2-3 bezoeken tijdens voortplantingsperiode);
  - c. Daarnaast vindt een aanvullende controle plaats indien verbetermaatregelen van toepassing zijn;
  - d. Monitoring van voortplantingswateren vindt plaats na twee en vier jaar na uitvoering van een maatregel.
- 28. Monitoring van vleermuizen vindt plaats:
  - a. Bij oplevering van nieuwe verblijfplaatsen door middel van periodieke controle (minimaal na twee en vier jaar) op het gebruik van de voorzieningen. De controle vindt plaats in de periode met de hoogste trefkans (kraam- resp. paarseizoen).
  - b. Daarnaast vindt - om het verloop van de mate van activiteit/gebiedsgebruik te volgen – eenmalig – een bredere inventarisatie plaats van het gebruik door vleermuizen in de vorm van:
    - 1. Trajectinventarisatie vleermuizen (3 rondes verspreid over het seizoen);
    - 2. Controle op gebruik vliegroutes (1-2 bezoeken in periode mei-augustus).
    - 3. Aanvullende controle waar verbetermaatregelen van toepassing zijn.
- 29. Monitoring van steenuil en huismus vindt plaats door:
  - a. Eenmalige controle op gebruik bij oplevering nieuwe verblijfplaatsen (in de periode met de hoogste trefkans (broedseizoen));
  - b. Monitoring van buizerd, huismus, ransuil en steenuil na twee en vier jaar na oplevering maatregel.

Daarnaast worden overige beschermde soorten gemonitord zodra op grond van – jaarlijks te raadplegen - gegevens uit het NDFP – blijkt dat deze in het gebied dan wel de onmiddellijke nabijheid (binnen 500 m) voorkomen.

Datum
20 mei 2020

Zaaknummer
2020-003173

Blad
39 van 39

BIJLAGE 6: Voorbeelduitwerking ecologisch werkprotocol

 Ballast Nedam Uitvoerder M. Klein 06 - 11 71 56 09 Werkvoorbereiders M. van Schravendijk 06 - 51 11 40 45 D. Schermer 06 - 42 70 35 58 Bureau Waardenburg Ecologie & landschap Ecologen D. Emond 06 - 33 87 44 49 D. van Straalen 0345 - 51 27 10	 <h3>Ecoduct Zeepoort</h3>	
 <p>zandhagedis</p>	<h4>Algemene gedragsregels</h4> <p>De werkzaamheden vallen binnen N2000-gebied Nationaal Park Zuid-Kennemerland en hebben dus een grote impact.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wij werken in een kwetsbaar gebied. • Gedraag je als een goede buur met respect voor de natuur. • Speel vragen (uit de omgeving) direct door aan de uitvoerder. • Voorkom Geluidshinder<ul style="list-style-type: none"> • Machines niet onnodig laten draaien. • Alleen werkzaamheden binnen het werkvenster: 7.00 - 19.00. • Radio's niet hoorbaar buiten cabine. • Niet toeteren, tenzij de veiligheid in het geding is.	<h4>Aandachtspunten werkprotocol</h4> <ul style="list-style-type: none"> • Werkzaamheden worden uitgevoerd onder ecologische begeleiding. • Het maaien van de vegetatie gebeurt met een bosmaaier, tot een hoogte van 10 cm. Maaisel wordt afgevoerd tot buiten de werkgrens. • Aanwezige amfibieën en reptielen worden afgevangen door de ecooloog. • De ecooloog zorgt voor een vrijgeving van het gebied zodat de overige werkzaamheden kunnen starten. • Bij het rooien van het dennenbos wordt de kruidenvegetatie zoveel mogelijk behouden door te werken vanaf het fietspad en gebruik te maken van vaste routes. • Het beperken van lichthinder wordt zoveel mogelijk voorkomen door bouwlampen met een aangepaste armatuur toe te passen. • Geen verstoring van broedvogels. • Geen werkzaamheden buiten de werkgrens zonder overleg met de ecooloog. • Geen werkzaamheden buiten de systeemgrens. • Bij het aantreffen van beschermde diersoorten direct contact opnemen met de ecooloog. <p><small>Voor meer informatie zie: Emond, D. & D. van Straalen, 2016. Realisatie ecoduct Zeepoort. Werkprotocol in het kader van de flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998. Bureau Waardenburg Rapportnr. 16-089. Bureau Waardenburg, Colmborg</small></p>
 <p>rugstreepdpad</p>		
 <p>hazelworm</p>		